

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Atentát na Heydricha a jeho ztvárnění ve vybraných
zahraničních hraných filmech v porovnání se skutečností**

Marek Holý

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra historických věd

Studijní program Historické vědy

Studijní obor Obecné dějiny

Bakalářská práce

**Atentát na Heydricha a jeho ztvárnění ve vybraných
zahraničních hraných filmech v porovnání se skutečností**

Marek Holý

Vedoucí práce:

Mgr. Eva Fischerová, Ph.D.

Katedra historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucí své bakalářské práce Mgr. Evě Fischerové, Ph.D. za její pomoc a cenné rady, které mi poskytla při jejím zpracování.

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2021

.....

Obsah

1	Úvod	6
2	Atentát na Heydricha	9
2.1	Příchod Heydricha do Prahy a heydrichiáda	9
2.2	Operace Anthropoid	10
2.3	Parašutisté v protektorátu a příprava atentátu	11
2.4	Atentát	13
2.5	Nacistická odplata a osud Lidic	15
2.6	Čurdova zrada a Resslerova ulice	16
3	Atentát na Heydricha ve filmu	19
3.1	Anthropoid (2016).....	19
3.2	Porovnání filmu se skutečností	20
3.3	Smrtihlav (2017)	24
3.4	Porovnání filmu se skutečností	26
3.5	Operace Daybreak (1975)	29
3.6	Porovnání filmu se skutečností	31
3.7	I katové umírají! (1943)	37
3.8	Porovnání filmu se skutečností	38
4	Závěr	40
5	Seznam použitých zdrojů	43
5.1	Seznam literatury	43
5.2	Internetové zdroje.....	43
6	Resumé	44

1 Úvod

Dne 27. května 1942 došlo k atentátu na zastupujícího říšského protektora a SS-Obergruppenführera Reinharda Heydricha. Tento vysoký nacistický pohlavár byl osobně dosazen Adolfem Hitlerem do Prahy namísto dosavadního říšského protektora, aby v Protektorátu Čechy a Morava zlomil veškerý odpor Čechů a uskutečnil konečné řešení české a židovské otázky. Uvedená historická událost se od té doby objevila kromě domácí tvorby také v řadě zahraničních filmových zpracování. Filmařům se v nich podařilo více či méně zobrazit historické skutečnosti.

Autor si v bakalářské práci klade dva cíle. Prvním je podat objektivní informace o atentátu na Heydricha, který byl úkolem operace *Anthropoid*. Úvodní kapitola práce se zabývá příchodem Reinharda Heydricha do Prahy jakožto nového zastupujícího říšského protektora, který má za úkol zničit zejména domácí odboj. Kapitola dále nastiňuje období tzv. *heydrichiády*. Druhá kapitola popisuje zrod operace *Anthropoid* v Anglii, za kterým stál pravděpodobně československý exil, a výcvik parašutistů určených pro tuto misi. V následující kapitole je věnována pozornost atentátníkům Jozefu Gabčíkovi a Janu Kubišovi od jejich vysazení v protektorátu, přípravu útoku až po samotný atentát. Dále jsou v této části práce zmíněni lidé, kteří poskytli parašutistům pomoc. Práce se ve své další kapitole zabývá průběhem samotného atentátu, jeho aktéry a útekem atentátníků z místa činu. Předposlední kapitola popisuje pátrání po útočnicích, nacistické represálie a vypálení obce Lidice. Závěrečná část práce přináší Čurdovu zradu a tragický osud atentátníků. Pro druhý cíl svojí bakalářské práce si autor zvolil rozbor čtyř zahraničních hraných filmů, které získaly ohlas ve světové kinematografii a zobrazují uvedenou historickou událost nebo se přímo věnují operaci *Anthropoid*. Vždy je nejprve popsán děj a odraz atentátu ve snímku, a následně je provedena detailní analýza filmových skutečností a komparační metodou jsou srovnána filmová a skutečná fakta. Cílem je odpovědět na otázku, nakolik se filmaři jednotlivých snímků drželi historických faktů a jak odpovídá filmové zpracování historické realitě. První film s názvem *Anthropoid* (2016), jak již název napovídá, se celý zabývá přípravou operace, samotným atentátem a osudem parašutistů Kubiše a Gabčíka. Druhý snímek, nesoucí název *Smrtihlav* (2017), se věnuje životu a osobě Heydricha, polovina snímku se však prolíná s osudem skupiny *Anthropoid* a zobrazuje ji od výcviku v Anglii, přes provedení atentátu až po tragický konec atentátníků. Třetí film *Operace Daybreak* (1975), stejně jako *Anthropoid*, se celý

věnuje atentátu na Heydricha. Poslední zvolený film *I katové umírají!* (1943) patří mezi vůbec první filmová zpracování atentátu.

Předložená bakalářská práce je primárně založena na studiu dostupné odborné literatury, která se více či méně věnuje atentátu na Heydricha nebo přímo operaci *Anthropoid* a jednoho internetového článku, zabývajícím se milenkami atentátníků Kubiše a Gabčíka. Autor neoponechal stranou ani cizojazyčnou literaturu, jmenovitě knihy *Hitler's Hangman. The Life of Heydrich* od Roberta Gerwartha, *The Killing of SS Obergruppenführer Reinhard Heydrich* spisovatele Calluma MacDonalda, *Assassinated! Assassinations that shook the world. From Julius Caesar to JFK* Stevena Parissiena a *Reinhard Heydrich. Hangman of the Third Reich. Holocaust biographies* od Freda Ramena. Autor pro napsání své práce nejvíce využívá knihu *Anthropoid* od Jiřího Padevěta a Pavla Šmejkal, kteří ve svém díle detailně popisují místa spojená s aktivitou výsadku *Anthropoid*, například se jedná o místo seskoku, byty celé řady vlastenců, kteří parašutistům pomohli, místo útoku či jejich posledního boje. Dále byla pro autora velmi cenná publikace *Atentát na Heydricha. Paměť národa. Sedmdesát příběhů Paměti národa* od Mikuláše Kroupy, která vyšla jako soubor vzpomínek pamětníků ke stejnojmenné výstavě – odbojářů, kteří poskytli parašutistům úkryt, děti, které nacisté připravili o rodiče, lidických žen či náhodných svědků událostí. Kniha však představuje rovněž přímé aktéry celé události, zejména parašutisty. Ve středu pozornosti této publikace stojí rok 1942 a popisuje mimo jiné odboj na Pardubicku, likvidaci obcí Lidice a Ležáky, popravy vlastenců na Kobylické střelnici či v Mauthausenu. Celé téma atentátu podrobně podává publikace Hellmuta G. Haasise *Smrt v Praze. Atentát na Reinharda Heydricha*. Tento německý autor ve své knize rozebírá Heydrichovu osobnost, ale ve středu jeho pozornosti stojí rovněž český protinacistický odboj. Dále se autor věnuje řadě málo známých podrobností atentátu. Kniha neopomíjí ani obraz události v historii. Cennou pomocí pro autora byla rovněž publikace *Atentát na Heydricha* spisovatele Františka Emmerta, věnující se detailně rozboru celé operace. Emmert ve své knize přináší Heydrichovo působení v protektorátu, operaci *Anthropoid* a teror po atentátu. Kniha je doplněná o množství doplňkových informací, zkratk a celou řadu dobových fotografií a příloh v podobě faksimilií souvisejících dobových dokumentů. Krátká publikace Jindry Svitákové nesoucí název *70. výročí operace Anthropoid. Atentát na Heydricha. Nejvýznamnější odbojový čin 2. světové války* přináší přehled nejdůležitějších událostí týkající se operace a atentátu, rovněž doplněné o mnoho dobových fotografií. Za hlavní přínos tohoto díla autor považuje zejména přehlednost informací. Autorka začíná rokem

1938 a situací, která v té době panovala na území Československé republiky, dále se věnuje nacistické okupaci země a domácímu i zahraničnímu odboji proti okupantům. Ve středu pozornosti autorky stojí operace *Anthropoid*, Svitáková však píše rovněž o československém exilu, legiích a osudech vlastenců či jejich rodin, spojených s parašutisty. Autor využil rovněž knihu *Konec černého vraha. Operace Anthropoid. Atentát na Reinharda Heydricha* spisovatele Petra Kettnera. Tato publikace začíná jmenováním Heydricha do funkce zastupujícího říšského protektora, rozebírá průběh celé operace až do posledních chvil zúčastněných. Kniha přináší dobové citáty či detaily z vyšetřování činu. Kromě informací týkající se atentátu Kettner v knize neopomíjí ani informace o dalších paraskupinách a parašutistech vysazených v protektorátu, plánech nacistů či domácím odboji.

2 Atentát na Heydricha

2.1 Příchod Heydricha do Prahy a heydrichiáda

Roku 1941 byl poslán na „zdravotní dovolenou“ dosavadní říšský protektor Konstantin von Neurath, neboť nebyl vhodnou osobou pro zavedení zostřených zákonných nařízeních.¹ Byla mu vytýkána zejména přílišná umírněnost a neschopnost zakročit proti sílicímu odboji. Na den svatého Václava 28. září 1941 se na Pražském hradě objevil nový zastupující říšský protektor Reinhard Heydrich, hlavní organizátor tzv. konečného řešení židovské otázky². Jednalo se o obávaného muže s pověstí intrikána a nesmlouvavého stoupence nacistické ideologie, který se rozhodl rázně zakročit proti místnímu odboji. Předseda protektorátní vlády generál Alois Eliáš byl dokonce kvůli kontaktu s odbojem zatčen a odsouzen k smrti, popraven byl však až v červnu následujícího roku. Ještě v den příchodu do Prahy vyhlásil Heydrich na celém území protektorátu stanné právo. Navíc měl naprostou podporu ve svém zástupci, státním tajemníkovi Karl Hermann Frankovi.³

Gestapo začalo s masovým zatýkáním osob podezřelých z účasti v odbojovém hnutí. Výslechy, které velmi často připomínaly spíše mučení, se snažily získat z obětí jména dalších spolupracovníků. Zvláštní typ „spravedlnosti“ představovaly tzv. stanné soudy v Praze a Brně, které vynášely okamžité tresty smrti bez důkazů, obhajoby nebo možnosti odvolání, dokonce i bez přítomnosti samotných obětí. Rozsudek byl vykonán oběšením či zastřelením okamžitě. Jen do konce listopadu 1941 skončilo na popravišti více než 400 lidí. Domácí vojenský odboj byl téměř rozdrčen. Stejně tak se podařilo ochromit činnost ilegálních komunistů. Pro zastrašovací efekt se každý den v rozhlase předčítala jména popravených, uveřejňovaná také v novinách a na pouličních poutačích. Tento teror obyvatel protektorátu se stal známým pod pojmem *heydrichiáda*. Většina spolupracovníků odboje s ním přerušila z obavy o svůj život či život blízkých veškerý kontakt. Odbojáři, ať již skuteční či domnělí, byli posíláni do koncentračních táborů nebo do věznic gestapa v Malé pevnosti v Terezíně. V říjnu 1941 došlo k uskutečnění tzv. *akce Sokol*, při které bylo zatčeno více než 1500 předválečných vedoucích představitelů této tělovýchovné organizace. Do věznic je následovali rovněž bývalí legionáři.

¹ PANNWITZ, Heinz, *Pannwitzova zpráva o atentátu na Heydricha*, Praha 2011, s. 39.

² Jednalo se o masové vyvražďování evropských židů v plynových komorách, které začínalo v roce 1941. EMMERT, František, *Československý odboj za druhé světové války*, Praha 2015, s. 52.

³ EMMERT, *Československý odboj*, s. 52.

Dne 19. ledna 1942 skončilo stanné právo a Heydrich mohl hlásit do Berlína, že český odboj byl zničen. Současně se již tehdy objevily zprávy o parašutistech vysazených v protektorátu, avšak gestapo se jim nemohlo dostat na stopu.⁴ Dalšími úkoly, které Heydrich od Hitlera měl, byly likvidace židů a germanizace českého prostoru. V Terezíně vzniklo židovské ghetto, odkud se židé posílali do vyhlazovacích táborů a probíhala jejich celková segregace. Hlavním představitelem germanizace se stal český kolaborant Emanuel Moravec.⁵

2.2 Operace Anthropoid

O detailech bezprostředního politického rozhodnutí exilu provést atentát na Heydricha bohužel není dostatek informací. V jednotlivých svědectvích navíc nepanuje shoda. Plán na odstranění Heydricha vznikl pravděpodobně během osobních rozhovorů prezidenta Edvarda Beneše a náčelníka československé zpravodajské služby ve Velké Británii, plukovníka Františka Moravce. U zrodu plánu pravděpodobně stál i Sergej Ingr, exilový ministr obrany. Moravec ve svých pamětech uvedl, že s návrhem přišel Beneš, ten to však po válce vyvracel.⁶ Zůstává nezodpovězeno, proč se nechtěl ani po konci války k odpovědnosti přihlásit. Zřejmě z důvodu osudu Lidic a dalších represí.

Atentát začala připravovat britská SOE (*Special Operations Executive* – Oddělení zvláštních operací)⁷ již v prvních říjnových dnech roku 1941, krátce po uvedení Heydricha do úřadu zastupujícího říšského protektora. Bylo vybráno několik nejzdatnějších dobrovolníků z československé smíšené brigády, kterou tehdy exilová vláda na území Spojeného království měla. Ti prošli speciálním výcvikem u výše zmíněné SOE, kde došlo k jejich přípravě na letecké vysazení v protektorátu, kde se pak měli věnovat podvratné válce – získávat zpravodajské informace, podporovat místní odboj a připravovat sabotáže. Absolvovali rovněž výcvik v zacházení s trhavinami, boji zblízka, v radiokomunikaci, ale také na práci v týlu nepřítele a seskoky padákem. Tito adepti byli posléze vysazeni nad českým územím.

Z řady Čechoslováků, kteří prošli uvedeným výcvikem, byla nakonec vybrána dvojice Jozef Gabčík a Karel Svoboda. Dne 2. října 1941 obdrželi rozkaz k okamžitému odjezdu do Londýna, kde jim plukovník Moravec prozradil jejich úkol provést atentát na

⁴ Tamtéž, s. 52–53.

⁵ Tamtéž, s. 53.

⁶ EMMERT, František, *Atentát na Heydricha*, Brno 2008, s. 43.

⁷ Tamtéž, s. 37.

K. H. Franka nebo Heydricha. Tato dvojčlenná skupina dostala název *Anthropoid*. Gabčík se Svobodou museli ještě projít doplňujícím výcvikem u SOE. Dne 5. října se však během trénování seskoku Svoboda zranil a muselo tak neprodleně dojít k obměně skupiny. Gabčík doporučil svého nejlepšího přítele Jana Kubiše. Koncem října byl doplňující speciální výcvik u konce.⁸ V sobotu 6. prosince 1941 je přijal prezident Beneš. Gabčík mu údajně řekl: „*Nebojte se, pane prezidente, my to pro vás uděláme.*“⁹

2.3 Parašutisté v protektorátu a příprava atentátu

Ráno 29. prosince 1941 ve 2.24 hodin seskočili Josef Gabčík a Jan Kubiš nedaleko obce Nehvizdy z letounu Handley-Page Halifax ze 138. perutě RAF. Hned při dopadu na zmrzlou zem došlo k poranění Gabčíkovy nohy. Záhy parašutisté zjistili, že byli navigační chybou vysazeni jinde – podle plánu mělo dojít k jejich vysazení v Ejpovicích na Plzeňsku. Padáky a materiál ukryli v blízké zahradní budce jistého Antonína Sedláčka.¹⁰ Poté našli svůj první úkryt v nedalekém bývalém lomu.¹¹ Na nehvizdské faře se Kubiš od faráře Františka Samka dozvěděl skutečné místo seskoku a nejrychlejší cestu do Plzně, kde již měli záchytné adresy. Dvojice odjela z mstětického nádraží vlakem do Rokycan. Dopoledne 29. prosince se oba dostavili k Václavu Stehlíkovi, členovi odbojové skupiny, který jim poskytl ubytování a stravu a zajistil ošetření Gabčíkovy nohy u rokycanského lékaře Zdenko Čápa.¹²

V Plzni parašutisty ochotně přijal inspektor tajné protektorátní policie Václav Král, člen plzeňské odbojové skupiny. Ten jim pomohl zprostředkovat spojení na odbojáře v Praze. Jan Kubiš se vydal do Prahy zajistit spojení, Jozef Gabčík si zatím léčil v ulici Pod Záhorskem 1/22 u Králů zraněnou nohu.¹³

⁸ Tamtéž, s. 43–48.

Na cestu do protektorátu obdržela dvojice ze skupiny *Anthropoid* dvě pistole *Colt*, ráže 9 mm, samopal *Sten* typu MK II, ráže 9 mm, šest bomb s plastickou trhavinou (protitankové granáty vzor 73), čtyři granáty *Mills* a množství nábojů, rozbušek, časovačů a další plastickou trhavinu. Navíc dostali další nezbytné věci, například adresy odbojářů v Plzni nebo falešné protektorátní občanské legitimace a peníze. Tamtéž, s. 48–49.

⁹ ČVANČARA, Jaroslav, *Anthropoid. Příběh československých vlastenců*, Praha 2016, s. 172.

¹⁰ PADEVĚT, Jiří, ŠMEJKAL, Pavel, *Anthropoid*, Praha 2016, s. 10–11.

¹¹ KETTNER, Petr, *Konec černého vraha. Operace Anthropoid. Atentát na Reinharda Heydricha*, Brno 2016, s. 49.

¹² PADEVĚT, ŠMEJKAL, s. 11–14.

¹³ Tamtéž, s. 16.

Ve stejném bytě, střídavě s dalšími záchytnými body, bydlela dvojice také později v dubnu 1942 při akci *Canonbury*. Jejím cílem bylo bombardování nedalekých Škodových závodů v noci z 25. na 26. dubna. Celá akce však skončila neúspěchem, neboť žádná svržená puma nedopadla do továrního areálu. Účastníky byli mimo jiné členové výsadku *Out Distance* Adolf Opálka a Karel Čurda. Tamtéž, s. 23.

Po zachycení parašutistů v Praze se dvojice počátkem roku 1942 vydala na místo seskoku pro zanechaný materiál.¹⁴ Zanedlouho se přesunuli do Prahy-Vysočan k jistému Jaroslavu Piskáčkovi. O svém úkolu dvojice nikdy s nikým nemluvila, navíc se mezi pražskými odbojáři šířily zvěsti, že Spojenci chystají obří nálet na celou okupovanou Evropu. Oba parašutisté také dostali nová krycí jména, Gabčík byl nyní Josef Strnad a Kubiš se nově jmenoval František Procházka. K tomu měli navíc zfalšované neschopenky pro potvrzení jejich pracovní neschopnosti. Gabčík se přesunul k rodině Khodlových ve stejné čtvrti.¹⁵

V polovině ledna 1942 se Kubiš sešel s vedením odbojové organizace *Jindra*. Hlavou této organizace byl profesor chemie a funkcionář Sokola Ladislav Vaněk. Na místo schůzky Kubiše přivedl Jan Zelenka, jenž věnoval své úsilí péči o lidi v ilegalitě. Ze záliby a kvůli maskování si nechával říkat strýc Hajský. Ten se posléze staral o ubytování atentátníků, neboť bylo riskantní zůstat u jedné rodiny příliš dlouho. Navíc se podílel na průzkumech možností jednotlivých plánů atentátu. Jeho pomoc tak byla nedocenitelná.¹⁶

Novým útočištěm se Gabčíkovi s Kubišem stal žižkovský činžovní byt rodiny Marie Moravcové, nazývané teta Marie. V únoru 1942 se k oběma připojil Josef Valčík z výsadku *Silver A*, díky kterému mohlo dojít k prvnímu ohlášení skupiny *Anthropoid* do Londýna od provedení seskoku. Navíc jim pomohl navázat kontakt s Václavem Morávkem z proslulé skupiny *Tři králové*¹⁷. K jejich spojení došlo až 14. března, tedy pouhých pár dnů před jeho skonek 21. března. Ještě tento den proběhla jejich poslední schůzka. Mezi březnem a květnem pobývala dvojice u rodiny Fafkovy. S Liběnou Fafkovou Gabčík dokonce navázal milostný vztah a krátce před atentátem se spolu zasnoubili. To dokazuje, že oba atentátníci věřili, že přežijí a rozhodně nepočítali s jistou smrtí.¹⁸

Nejobtížnější částí přípravy atentátu se stalo najít vhodné místo pro akci. Na Hradčanech ani v centru města se nedalo operaci uskutečnit z důvodu přílišného množství příslušníků SS (*Schutzstaffel*). Teprve po Velikonocích přijížděl Heydrich do Prahy z Panenských Břežan ostrou libeňskou zatáčkou. Bylo tak rozhodnuto o místě provedení.

¹⁴ Tamtéž, s. 18.

¹⁵ HAASIS, Hellmut G., *Smrt v Praze. Atentát na Reinharda Heydricha*, Praha 2015, s. 88–89.

¹⁶ Tamtéž, s. 89–91.

¹⁷ Jednalo se o velmi výkonnou a významnou odbojovou skupinu, která působila v protektorátu až do první poloviny roku 1942. EMMERT, *Atentát*, s. 54.

¹⁸ HAASIS, s. 93–96.

Nové překážky však vyvstaly v podobě námitek proti atentátu v odboji. Nejhlasitěji proti akci vystupoval Vaněk, který dokonce psal do Londýna a varoval před nedozírnými následky atentátu.¹⁹

Na Pražském hradě působili dva tajní informátoři odboje, truhlář František Šafařík a hodinář Josef Novotný. Ti poskytli cenné informace o tom, kdy a kam se Heydrich chystal. Dne 23. května se jim podařilo zjistit, že Heydrich poletí ve středu 27. května k Hitlerovi a možná se již do protektorátu nevrátí, neboť má být přeložen do Paříže. V té době už Gabčík s Kubišem bydleli u rodiny Ogounových, kde také proběhly poslední vášnivé debaty o datumu provedení. Dvojice, navzdory námitkám ostatních spolupracovníků, již byla pevně rozhodnuta.²⁰

2.4 Atentát

K samotnému atentátu došlo ve středu 27. května roku 1942. Přestože toho dne bylo teplé počasí, Gabčík si nesl přes ruku kabát pro ukrytí zbraně. Kubiš zaujal mezitím místo o kousek dál, kde se opíral o pouliční osvětlení, s dvěma bombami ukrytými v aktovce. Dále v ulici postával Valčík, který měl za úkol upozornit pomocí zrcátka na příjíždějící Heydrichův vůz.

V 10.20 hodin²¹ se automobil skutečně objevil a zpomalil podle předpokladu v libeňské zatáčce. Jakmile zatočil, Gabčík přiskočil a zamířil samopalem na Heydricha, avšak zbraň nevystřelila.²² Miloslav Jenšík ve své knize k tomu uvádí, že *„nejrozšířenější je tvrzení, že se Gabčíkovi ve stengunu vzpříčil náboj. To je pravděpodobná varianta, stejně jako možnost, že první náboj byl jednoduše vadný. Stengun fungoval tak, že stažením závěru dozadu se stlačila předsuvná vzpruha a spoušťový ozub zachytil závěr v zadní poloze. Po stisknutí spouště šel závěr dopředu, sebral náboj ze zásobníku a vsunul jej do nábojové komory... Do stengunu nebylo vidět, náboj nemohl být kontrolován a jedinou operací, kterou mohl střelec ovlivnit, bylo natažení závěru. Další hypotéza uvádí, že Gabčík nedotáhl šroubový uzávěr při sestavování hlavně a závěru, neboť i při malé vůli, třeba jen jeden milimetr, již nenarazil úderník závěru na iniciační zápalku náboje... Gabčík riziko nedotažení závěru dobře znal, a proto jistě stengun složil pečlivě. Tím*

¹⁹ Tamtéž, s. 97–101.

²⁰ Tamtéž, s. 102–104.

²¹ Čas atentátu se v různých publikacích liší. Často se lze setkat s časem 10.35 hodin.

²² GERWARTH, Robert, *Hitler's Hangman. The Life of Heydrich*, London 2011, s. 10.

spíše... že měl dost času, již z nervozity, třeba i pod pláštěm několikrát zbraň překontrolovat. Odpovídalo to logice věci a udělal by to snad každý v jeho roli...“²³

Heydrich okamžitě nařídil řidiči, aby zastavil a vytáhl na Gabčíka pistoli. Nastalé situace využil Kubiš, který vrhl bombu do otevřeného mercedesu. Ta však explodovala blízko kola a šrapnel zasáhl Kubiše do obličeje. Dokonce se výbuchem vysypala okna projíždějící tramvaje. Heydrich s řidičem Johannesem Kleinem se snažili pistolemi zlikvidovat útočníky. Klein se vydal pronásledovat Kubiše, kterého oslepovala krev z rány na čele.²⁴

Krvácející Kubiš se dostal k vypůjčenému bicyklu a rozjel se libeňskými ulicemi. Kolo zaparkoval u obchodu firmy Baťa. Jeho cílem byl nedaleký byt rodiny Novákových. Doma se tehdy nacházela matka Marie s dcerou Jindřiškou. Kubiš jim vylíčil, kde zanechal kolo, pro které byla následně poslána čtrnáctiletá Jindřiška. Naneštěstí si kolemjdoucí všimli nejen dívky se zakrváceným kolem, nýbrž i zraněného Kubiše, který zde procházel o deset minut dříve. Svědkyně posléze na gestapu popsaly dívku „*svěžího, zdravého vzhledu a hezkého plného obličeje*“²⁵. Svědectví se stalo hlavní stopou v pátrání po atentátnících a do Petschkova paláce²⁶ bylo předvedeno přes 250 dívek odpovídajícího popisu, mezi nimi i samotná Jindřiška. Žádná ze svědkyň ji však z neznámého důvodu neodhalila. Později po odhalení totožnosti atentátníků však došlo k zatčení celé rodiny Novákových. Až dodatečně byla zjištěna totožnost dívky s kolem. Celou rodinu i s Jindřiškou popravili nacisté 24. října 1942 v Mauthausenu.²⁷

Gabčíkův útěk z místa činu byl dramatičtější. Musel se ukrýt před Heydrichovou střelbou za telegrafní sloup. Záhy však Heydrich zkolaboval bolestí, čehož Gabčík ihned využil k útěku. Avšak Klein ho začal pronásledovat a několikrát po sobě vystřelili. Gabčík se ukryl v řeznictví jistého Braunera, odkud vystřelil a zbavil se Kleina zásahem do nohy. Posléze nastoupil do tramvaje a vypravil se ke Svatošovým, kde se převlékl a posléze k Fafkům.²⁸ Mezitím si zraněného Heydricha všimla kolemjdoucí žena, která zajistila zastavením nákladního vozu jeho převezení do nemocnice Na Bulovce.

²³ JENŠÍK, Miloslav, *Heydrich kontra Anthropoid. Známe celou pravdu?*, Praha 2011, s. 93.

²⁴ GERWARTH, s. 10.

²⁵ KROUPA, Mikuláš, *Atentát na Heydricha. Paměť národa. Sedmdesát příběhů Paměti národa*, Praha 2016, s. 57.

²⁶ Zde se v době nacistické okupace nacházely mučírny gestapa. PADEVĚT, ŠMEJKAL, s. 153.

²⁷ KROUPA, s. 57.

²⁸ ANDREJS, Jaroslav, *Smrt boha smrti*, Brno 1998, s. 201–204.

2.5 Nacistická odplata a osud Lidic

Brzy se na místo atentátu dostavil K. H. Frank, který „nařídil uzavřít všechny přístupy do Prahy, začít s prohlídkami nádraží a s kontrolami silnic apod. Pak podal telefonicky hlášení Hitlerovi.“²⁹ Vůdce rozhodl, aby Heydricha prozatím nahradil K. H. Frank, byla vypsána odměna na dopadení pachatelů, každý, kdo poskytl atentátníkům pomoc, měl být zastřelen s celou svou rodinou a došlo k popravě 10 000 Čechů z řad politicky nepohodlných osob. Rovněž byla sestavena komise pro vyšetření atentátu. Ještě 27. května došlo k vyhlášení stanného práva a prováděly se kontroly a domovní prohlídky. Během nich skončilo zatčeno několik osob. Pátrání po atentátnících však bylo neúspěšné.³⁰

Osudnou se Heydrichovi stala absence strachu o vlastní bezpečnost, když často jezdil bez ochranky, čímž chtěl pravděpodobně ukázat, že se Čechů nebojí. Jiným důvodem mohlo být jeho vzrušení vystavovat se nebezpečí, které si odnesl z let strávených jako válečný pilot.³¹ Tuto lehkovážnost dokonce Vůdce okomentoval slovy: „Nenahraditelní lidé Heydrichova politického formátu nemohou jezdit v otevřeném nepancéřovaném voze, pohybovat se po pražských ulicích bez zajištění. To je lehkomyšlnost, až hloupost.“³²

Heydrich potřeboval okamžitou operaci, neboť měl podle rentgenu zlomené žebro, protrženou bránici a poraněnou slezinu. Nemocnice Na Bulovce se proměnila v pevnost. Týden po atentátu byl zastupující říšský protektor stále naživu a předpokládalo se, že přežije.³³ Do rány mu však pronikly mimo jiné nečistoty z potahu mercedesu a Heydrich 4. června 1942 v 9 hodin zemřel na otravu.³⁴

Nacisté rozpoutali v týdnech po atentátu nepoznaný teror, kdy bylo zatýkáni a popravy na denním pořádku. Tomuto období tzv. *druhé heydrichiády* padla za oběť také obec Lidice, přestože mezi ní a atentátem neexistovala žádná přímá souvislost. Hitler pravděpodobně po Heydrichově smrti přišel s požadavkem na vyhlazení jedné české obce pro výstrahu³⁵. Lidice však nacisté vybrali nešťastnou náhodou. Možná proto, že gestapo získalo informace, že se zde mají nacházet záchytné adresy parašutistů. Žádný z nich se

²⁹ AMORT, Čestmír, *Heydrichiáda*, Praha 1965, s. 39.

³⁰ Tamtéž, s. 39–41.

³¹ RAMEN, Fred, *Reinhard Heydrich. Hangman of the Third Reich. Holocaust biographies*, New York 2001, s. 94.

³² ČVANČARA, s. 218.

³³ EMMERT, *Atentát*, s. 69–70.

³⁴ KROUPA, s. 153.

³⁵ EMMERT, *Atentát*, s. 82.

v Lidicích nikdy neskrýval. Rozhodující roli sehrál zadržený nepravdivý milostný dopis od dělníka Václava Říhy, který adresoval Anně Marusczákové. Říha v něm naznačil, že je členem odboje a provedl něco, kvůli čemuž se musí nyní skrývat. To však byla lež, neboť Říha byl ženatý a pouze hledal způsob, jak se s dívkou rozejít. Psaní se dostalo do rukou majitele továrny, kde dívka pracovala, a ten jej předal české policii, odkud ho získalo gestapo. Nacisté tak měli záminku k vyhlazení obce.³⁶

Dne 10. června 1942 nacisté celou obec vypálili. Veškeré stavby byly srovnány se zemí, včetně kostela a místního hřbitova. Také stromy se vykácely a lidický rybník zasypal. Po obci zbyla jen holá planina. Všech 172 mužů starších 15 let bylo namíste popraveno a ženy s dětmi, nevybranými na převýchovu, poslány do koncentračních táborů. Zpráva o této události byla okamžitě zveřejněna v rozhlase a způsobila veliké zděšení. Nový zastupující říšský protektor Kurt Daluege usoudil, že veřejnost po vyhlazení Lidic pachatele sama udá. Vyhlásil proto amnestii pro pachatele atentátu a jejich spolupracovníky, pokud se sami přihlásí gestapu a udají ostatní spolupachatele, kteří se na atentátu podíleli. Měli tak učinit do čtyř dní.³⁷ Stejný osud jako Lidice potkal také malou obec Ležáky o dva týdny později. Zde byli muži i ženy zastřeleni a děti poslány do koncentračních táborů nebo dány na převýchovu do německých rodin.³⁸

2.6 Čurdova zrada a Resslerova ulice

Zprávy o vypálení Lidic a každodenních popravách přiměly parašutistu Karla Čurdu z paraskupiny *Out Distance* zradit své druhy. Dne 13. června poslal anonymní udání na četnickou stanici v Benešově: „Zastavte pátrání po útočnicích, zastavte vraždění nevinných lidí, ježto atentát provedl Gabčík a Kubiš. Gabčík pochází ze Slovenska a Kubiš má na Moravě bratra řezníkem.“³⁹

Udání však zůstalo bez odezvy a Čurda se proto vydal osobně do sídla gestapa v Petschkově paláci v Praze, kde prozradil veškeré informace, včetně jmen atentátníků a adres spolupracovníků. Díky tomu nacisté odhalili úkryt parašutistů a rodiny, které jim pomáhaly.⁴⁰

³⁶ Tamtéž, s. 82–84.

³⁷ Tamtéž, s. 85–87.

³⁸ PARISSIEN, Steven, *Assassinated! Assassinations that shook the world. From Julius Caesar to JFK*, London 2008, s. 122.

³⁹ KROUPA, s. 17.

⁴⁰ Tamtéž.

Samotný Čurda své druhy o moc déle nepřežil. Jeho další osudy líčí ve své knize Fred Ramen: „*Čurda se oženil se sestrou důstojníka SS a stal se špiónem gestapa. Po válce byl zatčen a oběšen Čechy jako zrádce.*“⁴¹

Mezi rodiny, které Čurda prozradil na gestapu, patřila rovněž rodina Moravcových. K té vtrhlo gestapo ráno 17. června. Moravcovi byli probuzeni a jejich byt prohledán. Marie Moravcová ve zmatku požádala, zdali by mohla jít na toaletu. Zde se uzamkla a spolkla kyanidovou kapsli. Ihned byl přivolán lékař, ale „Teta“ Moravcová již nežila. Jejího manžela a syna gestapo zatklo. Poté se zaměřilo na mladého Aťu Moravce, kterého mučili celý den ve sklepě Petschkova paláce. V jeden moment mu dokonce ukázali hlavu jeho matky, plovoucí v akváriu. Zlomený bolestí a šokem, prozradil Aťa místo, kde se měl ukrýt v případě nebezpečí, a to v katakombách kostela sv. Cyrila a Metoděje v Resslově ulici.⁴² Manžel Alois i syn Aťa byli následně popraveni 24. října v Mauthausenu.⁴³ Také strýc Hajský v koupelně spolkl kapsli s jedem, když si pro něj záhy přišlo gestapo. Jeho poslední slova údajně byla: „*Nicht schiessen! Ich komme heraus!*“⁴⁴

V kostele sv. Cyrila a Metoděje, původně kostel sv. Karla Boromejského, pomohl kaplan Vladimír Petřek ukrýt kromě Gabčíka s Kubišem dalších pět parašutistů, o které se také staral.⁴⁵ Dne 18. června jednotky SS uzavřeli kostel a široké okolí. Podle rozkazu měli být parašutisté zadrženi živí.⁴⁶ Hluk způsobený manévry nacistů však upozornil trojici parašutistů Jana Kubiše, Adolfa Opálku a Josefa Bublíka, kteří měli právě hlídku na chrámovém kůru s galerií. Záhy po vstupu do kostela se nacisté ocitli pod palbou z kůru. Po nasazení dalších vojenských prostředků se vojákům SS za pomoci automatických pistolí a ručních granátů podařilo proniknout až na kůr. Tři vlastenci se bránili do posledních sil, nakonec se zastřelili. Jeden zemřel okamžitě, zbylí dva až po převozu do lazaretu.⁴⁷

Mezi mrtvými Čurda identifikoval Kubiše. Gestapu muselo být jasné, že se druhý pachatel atentátu skrývá stále v kostele. Ani domluva Čurdy, aby se ostatní parašutisté (Jozef Gabčík, Josef Valčík, Jan Hrubý a Jaroslav Švarc) vzdali, nepomohla. Do

⁴¹ RAMEN, s. 98.

⁴² MACDONALD, Callum, *The Killing of SS Obergruppenführer Reinhard Heydrich*, New York 1989, s. 192.

⁴³ KROUPA, s. 55.

⁴⁴ IVANOV, Miroslav, *Atentát na Reinharda Heydricha*, Praha 2008, s. 300.

⁴⁵ PADEVĚT, ŠMEJKAL, s. 154–156.

⁴⁶ HAMŠÍK, Dušan, PRAŽÁK, Jiří, *Bomba pro Heydricha*, Praha 1963, s. 201–202.

⁴⁷ Tamtéž, s. 204–207.

podzemní krypty byly vrženy slzotvorné plynové bomby a dýmavnice, které však vlastenci vrhali následně zpět. Další pokus spočíval v zaplavení krypty vodou požárními hadicemi. Brzy se tak parašutisté brodili ve vodě ve výši jednoho metru. Po proniknutí do krypty a překonání neustávající palby našli nacisté v katakombách kostela čtyři mrtvé hrdé vlastence, kteří se rovněž zastřelili.⁴⁸

⁴⁸ Tamtéž, s. 207–210.

3 Atentát na Heydricha ve filmu

3.1 Anthropoid (2016)

Film *Anthropoid* britského režiséra Seana Ellise začíná seskokem Gabčíka s Kubišem, během kterého dojde k poranění Gabčíkovy nohy. Dvojice následně stráví noc ve skalním úkrytu, kde je ráno objeví místní hajný a nabídne jim pomoc. Odvede je k sobě do lesní hájovny a slíbí, že je druhý den odveze do Prahy. Zatímco se jich ujme muž uvnitř, snaží se je hajný udat. Gabčík však pohotově zareaguje a po krátké potyčce končí hajný zastřelen a druhý muž se dává na útěk. Parašutisté následně seberou hajnému nákladní vůz a vydají se s ním do Prahy.

V Praze oba shánějí Oldřicha Nováka, který má být jejich kontaktní osobou. Ten však již na dané adrese nebydlí a nová nájemkyně jim po chvíli váhání, a při pohledu na krvácející Gabčíkovu nohu, doporučí nedalekého veterináře, který je čestný muž a mohl by jim pomoci. Ten ošetří zraněného Gabčíka a Kubiš se začne vyptávat na Nováka. Veterinář pozná, že jsou oba vlastenci a nechá je přespát v ordinaci. Druhý den k nim přivede člena odboje, který je zaveze do ústředí odbojové organizace *Jindra*. Zde se atentátníci setkávají s Ladislavem Vaňkem a strýcem Hajským. Po kontrolní otázce si dvojice získává důvěru organizace a sděluje svůj úkol – provést atentát na Heydricha. To však přílišné nadšení mezi odbojáři nevyvolá.

Strýc Hajský oběma zajistí bydlení u rodiny Moravcových v Praze. Díky ní dvojice pozná Marii Kovárníkovou a její kamarádku Lenku, které následně poskytují Kubišovi s Gabčíkem krytí tím, že jim dělají po Praze doprovod. Na schůzce mezi parašutisty a odbojáři, konané ve Vodičkově ulici, se parašutisté mimo jiné setkávají s Opálkou, Čurdou a Valčíkem, který má zprostředkovat jejich komunikaci s Londýnem.

Následně atentátníci plánují a připravují útok a rovněž se sblíží s děvčaty. Kubiš s Marií dokonce chystají svatbu. Na další schůzce vidíme, že je vše ohledně atentátu již naplánované, avšak proti provedení útoku začne vystupovat Vaněk, který chce požádat Londýn o přehodnocení povolení k provedení akce. Následně divák vidí rozpor mezi Gabčíkem, odhodlaným provést atentát a Kubišem, který se právě zasnoubil s Marií a doufá v návrat k dřívějšímu životu. V poslané zprávě z Londýna stojí, že mají oba parašutisté pokračovat v akci. Za okamžik se však objeví strýc Hajský a Vaněk, který rovněž obdržel zprávu z Londýna, určenou však pro organizaci *Jindra*, která jakýkoli atentát zamítá. Heydrich však pozítří odjíždí do Berlína, aby byl přeložen do Paříže, a

proto se Gabčík s Kubišem, i přes velký nesouhlas Vaňka, rozhodnou provést následující den atentát.

Při provedení atentátu asistují ještě Opálka a Valčík. Kubiš se navíc ptá, kde je Čurda. Heydrich přijíždí na místo, podle záběru na Kubišovo hodinky, v 10.30. Valčík dává odrazem zrcátka signál a Opálka přechází silnici, aby zbrzdil Heydrichův vůz. Gabčík před Heydrichem vytahuje samopal a chystá se střílet, zbraň však nefunguje. Kubiš hodí bombu a následuje silná exploze. Záhy se mu podaří z místa odjet na jízdním kole. Gabčík se mezitím ocitá pod palbou a je pronásledován osobním řidičem Heydricha, kterého se posléze zbavuje střelou do nohy a uniká z místa skokem do projíždějící tramvaje. Poté potkává Čurdu, který se obává o svoji rodinu.

Oba parašutisté se následně setkávají v bytě Moravcových. Následuje pátrání po útočnicích a zatýkání osob, během kterého je zastřelena i Gabčíkova přítelkyně Lenka. Později jsou parašutisté ukryti v kostele sv. Cyrila a Metoděje, kde se o ně stará otec Vladimír Petřek. Od něho se také dozvedí, že Heydrich následkům atentátu v nemocnici podlehl a rovněž o tragickém osudu Lidic. V kryptě chrámu se s nimi nachází kromě Opálky a Valčíka také Bublík, Hrubý a Švarc.

Parašutisty zradí Čurda a udá je gestapu, které se tak dostává k rodině Moravcových. „Teta“ Moravcová spolkně kyanidovou kapsli a umírá, její syn Aťa je podroben nelidskému výslechu, během kterého prozradí místo úkrytu atentátníků. Hajský s Vaňkem se ještě pokusí dostat parašutisty pryč z Prahy, avšak marně, neboť nacisté již obklíčili kostel. Během boje na chrámovém kůru umírá Kubiš, Opálka a Bublík. V meziscéně ještě vidíme Hajského, který páchá sebevraždu kyanidem poté, co si pro něho přijde gestapo. Nastává pokus vyplavit požárními hadicemi zbylé vlastence v kryptě. Ti se ještě snaží marně prokopat do kanalizace, avšak po odpálení vchodu a příchodu nacistů do krypty páchají sebevraždu.

3.2 Porovnání filmu se skutečností

Film začíná seskokem parašutistů do okupované vlasti. Zrod a příprava operace *Anthropoid* ve filmu ztvárněné nejsou. Gabčík si při seskoku skutečně poranil nohu, avšak v důsledku dopadu na zmrzlou zem,⁴⁹ nikoli říznutím o větev, jak je uvedeno ve snímku.

⁴⁹ PADEVĚT, ŠMEJKAL, s. 10.

Ve snímku rovněž není vidět, že byli oba vysazeni na jiném místě a ani ukrytí padáků a operačního materiálu v zahradní budce.⁵⁰

Ve filmu je následně zachyceno, jak se dvojice ukrývá v jeskyni vylámané ve skále v opuštěném lomu. Ráno je zde podle stop ve sněhu objeven místní hajný. První úkryt parašutistů v okupované vlasti je znázorněn správně. Hajný se jmenoval Alois Šmejkal, zmínky o něm najdeme například v knihách *Atentát na Heydricha* od Františka Emmerta, *Konec černého vraha. Operace Anthropoid. Atentát na Reinharda Heydricha* od Petra Kettnera, *Smrt boha smrti* od Jaroslava Andrejse, *Smrt v Praze. Atentát na Reinharda Heydricha* od Hellmuta G. Haasise, *70. výročí operace Anthropoid* od Jindry Svitákové nebo *Atentát na Reinharda Heydricha* od Miroslava Ivanova. Hajný Šmejkal měl objevit Gabčíka s Kubišem v jeskynním úkrytu, nosit jim jídlo a varovat je před německými hlídkami.⁵¹ Jaroslav Andrejs však ve své knize *Smrt boha smrti* označuje Šmejkalovu výpověď za vymyšlenou. Následná filmová potyčka v lesní hájovně se nikdy neodehrála, vykresluje však atmosféru tehdejší doby, kdy si každý musel dávat pozor na to, komu může důvěřovat. Filmoví Kubiš s Gabčíkem se pak dostávají nákladním vozem hajného přímo do Prahy. Zde je patrná snaha filmařů o zjednodušení děje. Pravděpodobně prvním člověkem, který se na území protektorátu s *Anthropoidem* skutečně setkal, byl nehvizdský farář František Samek, který sdělil skutečné místo seskoku a nejrychlejší cestu do Plzně, kde měli parašutisté záchytné adresy. K ošetření zraněného Gabčíka došlo v Rokycanech.⁵²

Ve filmu zmíněný Oldřich Novák má pravděpodobně představovat rodinu Novákových, která pomůže Kubišovi krátce po provedení atentátu.⁵³ Filmovému Gabčíkovi ošetří nohu až v Praze. Velmi brzy se také filmová dvojice díky veterináři, který Gabčíkovi poskytl zdravotní péči, dostává k organizaci *Jindra*. Skutečnost však byla složitější. Po ošetření v Rokycanech pobývala dvojice v Plzni u rodiny Králových, prostřednictvím které došlo ke spojení s pražskými odbojáři a atentátníci se přesunuli do Prahy.⁵⁴ Plzeňský pobyt je tak ve filmu úplně vynechán.

Ve snímku jsou oba parašutisté předvedeni před Vaňka a Hajsského. Sem je přivede mlynář Břetislav, kterého zkontaktuje veterinář, který předtím ošetřil Gabčíka. Nehvizdský mlynář Břetislav Bauman skutečně pomohl parašutistům navázat spojení

⁵⁰ Tamtéž, s. 11.

⁵¹ EMMERT, *Atentát*, s. 55.

⁵² Tamtéž, s. 11–14.

⁵³ KROUPA, s. 57.

⁵⁴ PADEVĚT, ŠMEJKAL, s. 16–18.

s *Jindrou*, a to poté, co oba odjeli z Plzně do Nehvizd, kde si vyzvedli ukrytý materiál.⁵⁵ Vaněk se záhy zeptá Kubiše na kontrolní otázku ohledně nádraží ve Vladislavi a na růže, které se tam pěstují.⁵⁶ Poté jsou oba filmoví parašutisté ubytováni v bytě Moravcových, kde pobývají až do provedení atentátu a rovněž krátce po činu. Ve skutečnosti však Gabčík s Kubišem pobývali u několika rodin, ať už společně či zvlášť. Kromě Moravcových se jednalo například o Fafkovi, Ogounovi, Svatošovi a Novákovi.⁵⁷ Filmaři tak ze všech rodin, které pomáhaly atentátníkům, udělali jednu rodinu, pravděpodobně pro snadnější pochopení děje.

Dívky, do kterých se atentátníci ve snímku zamilují, mají své reálné historické předlohy. Již v Plzni navázal Kubiš vztah s Marií Žilanovou, která pracovala a žila u rodiny Vojtěcha Kučery, kde bydleli také nějaký čas Gabčík s Kubišem během svého plzeňského pobytu. Kubiš jí slíbil, že se po válce vezmou. V Praze v tramvaji navázal Gabčík známost s mladou vdovou Annou Malinovou, jejímž prostřednictvím Kubiš započal nový vztah s Marií Kovárníkovou. Tyto dívky dělaly dvojici po Praze doprovod. Během pobytu u Fafkových stihl Gabčík ještě navázat poslední vztah s dcerou Liběnou Fafkovou, s níž se před provedením atentátu zasnoubil. Gabčík i Kubiš však zároveň udržovali kontakty i se svými předchozími dívkami. Po atentátu byly Marie Kovárníková, Anna Malinová a Liběna Fafková 24. října 1942 zastřeleny v koncentračním táboře v Mauthausenu.⁵⁸ Ve filmu jsou však dívky ztvárněny poněkud jinak. Zatímco Marie Kovárníková byla skutečně dívkou Jana Kubiše, filmová Lenka má svůj skutečný předobraz v Liběně Fafkové. Filmové zasnoubení Kubiše s Kovárníkovou se nikdy neodehrálo. Rovněž k úmrtí Liběny (Lenky) došlo až později v koncentračním táboře, nikoli během zatýkání po atentátu, jako ve snímku.

Příprava atentátu je ve filmu ztvárněna poměrně věrohodně, včetně zapojení Františka Šafaříka. Největší odhodlání k provedení atentátu měl právě Gabčík, jak to lze vidět i ve snímku. Heydrich měl být skutečně přeložen do Francie. Proti provedení atentátu se kromě Vaňka postavil navíc také Valčík, Opálka a Kubiš. Jediný Gabčík byl

⁵⁵ SVITÁKOVÁ, Jindra, 70. výročí operace *Anthropoid*. *Atentát na Heydricha. Nejvýznamnější odbojový čin 2. světové války*, Praha 2011, s. 30.

⁵⁶ Tento rozhovor skutečně proběhl, lze se se o něm dočíst v knize *Atentát na Reinharda Heydricha* od Miroslava Ivanova na s. 33. Oproti filmu byl však přítomen pouze Kubiš, kterého na místo přivedl sám Hajský. Tamtéž s. 32.

⁵⁷ PADEVĚT, ŠMEJKAL, s. 28–29.

⁵⁸ Novinky.cz [online]. ŠIŠKA, Miroslav, *Lásky československých parašutistů Gabčíka a Kubiše* [cit. 18.1.2021]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/zena/styl/clanek/lasky-ceskoslovenskych-parasutistu-gabcika-a-kubise-306542>.

plně odhodlán provést akci za jakoukoli cenu, a ani po další vášnivé debatě u Ogounů se Gabčíka nepodařilo přesvědčit.⁵⁹

Ve filmovém ztvárnění atentátu pomáhá Kubišovi s Gabčíkem kromě Valčíka také Opálka. Ten se však atentátu nezúčastnil. Heydrich na místo přijel kolem půl jedenácté, jako je znázorněno ve snímku. Následné filmové okamžiky jsou totožné s těmi historickými. Valčík upozornil útočící dvojici zrcátkem na blížící se Heydrichův vůz. Gabčík se dostal před Heydricha s vytaženým samopalem, avšak zbraň přestala fungovat. Heydrich se chystal Gabčíka zastřelit, v ten moment Kubiš vrhl bombu, která zdecimovala vůz a poranila Heydricha. Následná tlaková vlna způsobená explozí vyvrátila okenní tabulky projíždějící tramvaje. Zraněnému Kubišovi se okamžitě podařilo uprchnout na kole, ale Gabčíka pronásledoval Heydrichův šofér Johannes Klein. Gabčík poté vběhl do řeznictví Františka Braunera, který prchajícího atentátníka prozradil a při následné přestřelce byl Klein zasažen do nohy a Gabčík uprchl.⁶⁰ Samotný atentát se podařilo filmařům ztvárnit téměř tak, jak proběhl.

Po filmovém atentátu se oba parašutisté setkávají v bytě Moravcových, odkud se později přesouvají společně do úkrytu v Resslerově ulici. Ve skutečnosti však po atentátu pobýval každý z dvojice na jiném místě. Spolu se setkali až v kryptě chrámu sv. Cyrila a Metoděje.⁶¹ Zde se jich ujal, a to jak ve filmu, tak ve skutečnosti, kaplan Petřek, který ukryl také zbylé parašutisty.⁶²

Po Čurdově zradě vtrhlo gestapo do bytu Moravcových. „Teta“ Moravcová unikla výslechu sebevraždou, jak to zachycuje snímek. Její syn Aťa byl skutečně podroben nelidskému brutálnímu výslechu, v jehož rámci mu byla ukázána matčina uříznutá hlava.⁶³ Toto se filmařům podařilo ukázat divákovi naprosto autenticky. Rovněž filmový i skutečný strýc Hajský ukončil svůj život otravou v koupelně poté, co si pro něj přišlo gestapo.⁶⁴

Ve filmu ještě došlo k pokusu odvézt parašutisty z kostela ukryté v rakvích. Plán ovšem ztroskotá, neboť je již celé okolí chrámu obklíčeno nacisty. Jedna z verzí plánu, jak přesunout vlastence ze svatostánku, skutečně počítala s ukrytím v rakvích v pohřebním voze.⁶⁵ Následný boj vlastenců s nacistickou přesilou v kostele se odehrál

⁵⁹ KETTNER, s. 84–85.

⁶⁰ HAASIS, s. 106–110.

⁶¹ Tamtéž, s. 140.

⁶² PADEVĚT, ŠMEJKAL, s. 154–156.

⁶³ HAASIS, s. 154.

⁶⁴ IVANOV, s. 300.

⁶⁵ ANDREJS, s. 313.

podobně jako vidíme ve snímku. Na příchozí nacisty zaútočili z ochozu Opálka, Kubiš a Bublík. Nastal boj o kůr a galerii, který trval téměř tři hodiny. Nacisté útočili samopaly a granáty, dokonce z protilehlé budovy pálili z kulometu.⁶⁶ V boji zemřel skutečně jako první Opálka, který se po zranění rozhodl otrávit a zároveň střelit do spánku. Poté byl granátem zasažen Kubiš, který ztratil vědomí a již ho nenabyl. Až jako poslední zemřel Bublík, který se po zranění granátem zastřelil.⁶⁷ Ve filmu však chybně během boje zahyne po Opálkovi Bublík. Až poté Kubiš, který se na rozdíl od skutečného Kubiše střelí do spánku.

Gestapo nechalo všechny tři mrtvé identifikovat, Gabčík zde však chyběl. Brzy tak objevili zbylé parašutisty schované v kryptě. Gestapo donutilo Petřeka a později Čurdu, aby přimělo obránce, vzdát se. Ti na to však odpověděli slovy: „*Jsmo Češi! Nikdy se nevzdáme..!*“,⁶⁸ jako je to ve filmovém zpracování. Čeští hasiči se snažili kryptu vytopit, parašutisté pomocí žebříku pokaždé vyrazili hadice ven z okénka. Četníci žebřík vytáhli ven a zasunuli hadice dovnitř. Krypta se tak začala pomalu zaplňovat vodou. Obránci se ještě snažili prokopat zdi do kanalizace, avšak marně. Po odpálení kamenné desky kryjící vchod do krypty se Němcům podařilo proniknout dovnitř. Po více než čtyřech hodinách boje se vlastenci poslední kulkou zastřelili.⁶⁹ Konec snímku je věrnou rekonstrukcí skutečných událostí.

3.3 Smrtihlav (2017)

Snímek francouzského režiséra Cédrica Jimeneze se věnuje z velké části životu Reinharda Heydricha. Divák sleduje, jak se Heydrich postupně vypracoval až na nemilosrdného zastupujícího říšského protektora (ve filmu pouze říšský protektor). Ve druhé čtvrtině filmu je Heydrich jako říšský protektor Čech a Moravy poslán do Prahy. Při svém projevu na Pražském hradě mluví o perzekuci židů a rozdrčení domácího odboje. Následně se divák přesouvá do Velké Británie, kde jsou soustředěni českoslovenští vojáci. Nad Plzní vyskakují z letadla parašutisté Gabčík a Kubiš. Kubiš ukrývá padák pod vrstvou sněhu, Gabčíkovi se však zasekl na stromě a nejde sundat. Poté se z dálky blíží německé jednotky a parašutisté prchají. Němci však nalézají Gabčíkův padák na stromě. V dalším záběru lze vidět, že Heydrich o obou parašutistech ví a snaží se vypátrat

⁶⁶ HAASIS, s. 162–163.

⁶⁷ PADEVĚT, ŠMEJKAL, s. 157.

⁶⁸ HAASIS, s. 164–165.

⁶⁹ KROUPA, s. 8.

odbojovou skupinu *Tři králové*. Gabčík s Kubišem se mezitím dostávají k muži, který jim předá pracovní povolení. Poté oba přijíždí vlakem do Prahy.

Ke Gabčíkovi se na nádraží připojuje žena – Marie Moravcová, Kubiš je zkontrolován německým vojákem a záhy se v tramvaji přidává k nim. Paní Moravcová ukrývá Gabčíka u své rodiny, Kubiše se ujímá Hajský odnaproti s tím, že následující den již oba budou u jiné rodiny. Kubiš se snaží setkat se *Třemi králi*, jde tedy za Annou Novákovou, která je kontaktní osoba z jejich nové rodiny a přivádí Kubiše ke své rodině. Kubiš a Anna navazují ihned milostný vztah.

V následné scéně vidíme brutální výslech jednoho ze *Tří králů*, Josefa Mašína. Heydrich chce od něho získat odpovědi o parašutistech a místo, kde se nachází Václav Morávek, další ze *Tří králů*. Mašín však nic neprozradí a Heydrich jej zastřelí. Gabčík a Kubiš se setkávají s Morávkem. Ten jim oznámí, že je posledním ze *Tří králů* a odkáže je na člověka, který má o Heydrichovi důležité informace, například časy Heydrichova odjezdu a příjezdu na Hrad.

V následujícím ději filmu parašutisté poznávají Heydrichovy zvyklosti a připravují atentát. Gabčík navíc navazuje milostný vztah s dívkou Liběnou Fafkovou, která jim pomáhá. Ve snímku ještě vidíme zničení domácího odboje, když Němci objeví Morávka a ten se zastřelí. Na schůzce hájí Gabčík s Kubišem, navzdory ostatním parašutistům, stanovisko provést atentát.

Samotného atentátu se kromě Gabčíka s Kubišem účastní také Valčík, který dává signál zrcátkem. Gabčík se snaží vypálit na Heydricha, avšak samopal nefunguje, proto Kubiš vrhá bombu, která demoluje Heydrichův mercedes. Poté se dostává k jízdnímu kolu a uniká, Gabčíka pronásleduje řidič vozu, kterého se zbavuje zastřelením v náhodném domě u výtahové šachty. Kubiš přijíždí k Novákovým a malá dcera pana Nováka je poslána vyzvednout Kubišovo kolo, avšak nacisté již obsadili celou ulici. Při domovní prohlídce u Novákových však nacisté Kubiše neobjeví.

Všichni parašutisté se posléze ukrývají v kostelní kryptě. V tomto snímku je rovněž zmíněn plán odvézt parašutisty z kostela ukryté v rakvích. Heydrich následně v nemocnici umírá na následky atentátu a divák je svědkem jeho pompézního pohřbu. Jako pomsta za Heydrichovu smrt dochází k vypálení obce Lidice. Následně Karel Čurda zradí ostatní parašutisty a důsledkem toho se nacisté dostávají k lidem, kteří atentátníkům pomáhali – Moravcovým a Hajskému. Paní Moravcová a Hajský se synem páchají sebevraždu jedovou kapslí. Pouze Novákovým se podaří utéci. Ať a Moravec, aby zastavil mučení svého otce, prozradí gestapu, kde se atentátníci ukrývají.

Nastává boj v kostele mezi parašutisty a nacisty. Jeden po druhém v boji umírají, až zůstávají naživu jen Gabčík s Kubišem, kteří se stahují do krypty. Čtyři mrtví parašutisté jsou přeneseni ven před kostel, kde nacisté došli ke zjištění, že dva chybí, proto se rozhodnou vytopit kryptu. Gabčík s Kubišem se mezitím snaží ze zaplavující krypty prokopat do kanalizace. Po marném úsilí se oba zastřelí.

3.4 Porovnání filmu se skutečností

S filmovým Gabčíkem a Kubišem se divák poprvé setkává na vojenské základně v Anglii, kde jsou oba vybráni k provedení atentátu na Heydricha. Poté seskakují nad Plzní do okupované vlasti, kde se musí ihned skrývat před nacisty, kteří v okolí pátrají po parašutistech. Nejmenovaný kontakt jim cestou z Plzně předá pracovní povolení. Společně míří do Prahy. Gestapo skutečně dokázalo lokalizovat místa seskoků a vysílalo na ně pátrací skupiny.⁷⁰ Filmaři však opomněli na zraněnou nohu Gabčíka, kterou si poranil po dopadu na zmrzlou zem. Stejně tak na zjištění, že byli vysazeni jinde, či na ukrytí padáků a operačního materiálu v nedaleké zahradní budce.⁷¹ Následné události, a to až do příchodu do Prahy jsou ve filmu úplně vynechány. Na nehvizdské faře kněz František Samek pomohl *Anthropoidu* určit místo, kde se nacházejí. Poté oba odjeli vlakem do Rokycan, kde došlo k ošetření Gabčíkovy nohy. Odtud se vojáci odebrali do Plzně, kde nějaký čas bydleli u Václava Krále. Zde si Gabčík léčil zraněnou nohu a čekal na vyhotovení falešných dokumentů, Kubiš zatím odjel do Prahy. Po navázání kontaktu s *Jindrou*, a to díky nehvizdskému mlynáři se oba přesunuli do Prahy.⁷² Ve snímku pouze Gabčík s Kubišem obdrží pracovní povolení od nejmenovaného kontaktu, možného Baumana, a Gabčík dostane šálu, díky které ho pozná kontakt v Praze.

Filmoví parašutisté přijíždějí vlakem do Prahy. Na nádraží se ke Gabčíkovi připojí Marie Moravcová, která jej ubytuje u své rodiny. Kubiš zůstává jednu noc v bytě naproti u strýce Hajského. Ten ho pošle za Annou Novákovou, u které Kubiš pobývá až do atentátu. Skutečnost však byla jiná. Po příjezdu vlakem do Prahy oba pobývali u Jaroslava Piskáčka, Gabčík pak sám u Khodlových. Kubiš se sešel s vedením organizace *Jindra*, což je ve filmu úplně vynecháno, včetně samotné organizace. Hajský poté oběma

⁷⁰ EMMERT, *Atentát*, s. 53.

Gestapo tyto seskoky lokalizovalo díky hlášení protiletdecké obrany, neboť osamocené letouny, které ztratily výšku a následně zase stouply, budily podezření. Tamtéž, s. 53–54.

⁷¹ PADEVĚT, ŠMEJKAL, s. 10–11.

⁷² SVITÁKOVÁ, s. 30.

obstarával neustále nová bydlení.⁷³ Parašutisté vystřídali několik rodin, kromě Moravcových a Novákových například Fafkovi, Ogounovi a Svatošovi.⁷⁴ Moravcovi a Novákovci tak skutečně *Anthropoidu* pomohli, další rodiny však filmaři nezmínili.

Do snímku se filmovým tvůrcům povedlo zakomponovat odbojovou organizaci *Tři králové*. Vidíme, jak se příslušníky odboje Heydrich snaží vypátrat a zničit. Při přestřelce mezi nimi a nacisty dochází k zranění Mašina, kterého zatýká gestapo, jediný Morávek uniká. *Anthropoid* se s ním setkává a Morávek jim doporučuje kontakt, který pro ně poté obstarává časy Heydrichova odjezdu a příjezdu. Oba atentátníci také chtějí, aby jim Morávek asistoval při atentátu, nacisté jej však objevují a Morávek páchá sebevraždu. Tato nejznámější a nejnákladnější odbojová skupina působila v protektorátu od roku 1939 až do první poloviny roku 1942. Filmová přestřelka u vysílačky se však ve skutečnosti odehrála dříve, již počátkem roku 1941, během ní byl opravdu těžce zraněn Mašín. V dubnu 1941 byl zatčen Josef Balabán a později popraven. Morávek skutečně udržoval kontakt s Gabčíkem a Kubišem a setkal se s nimi i ráno 21. března 1942, kdy zemřel během přestřelky v centru Prahy.⁷⁵ Narozdíl od filmového zpracování však neukončil svůj život sám, ale zemřel v boji.

Následné filmové záběry přípravy atentátu jsou dosti výstižné. Gabčík s Kubišem připravují atentát, poznávají Heydrichovy zvyklosti, navíc prožívají milostná dobrodružství. Ve snímku pomáhá parašutistům muž, který slouží u Heydricha a zapisuje časy jeho odjezdu a příjezdu. Tato postava má jistě předlohu ve Františku Šafaříkovi a Josefu Novotném – oba pracovali na Pražském hradě a obstarávali pro parašutisty informace, kdy a kam Heydrich odchází.⁷⁶ Gabčíkova láska v Praze se jmenovala opravdu Liběna Fafková, Kubišova partnerka Marie Kovárníková, nikoli Anna Nováková jako ve filmu.⁷⁷ Na schůzce parašutistů před atentátem jsou Gabčík s Kubišem pevně odhodláni provést atentát navzdory ostatním. Oba skuteční atentátníci opravdu chtěli provést atentát za jakoukoli cenu, ještě více Gabčík, který se nenechal ostatními přesvědčit.⁷⁸

Samotný atentát se odehrál tak, jak je zobrazeno ve snímku. Heydrich na místo přijel okolo půl jedenácté (ve filmu již kolem čtvrt na jedenáct), Valčík dal signál pomocí

⁷³ HAASIS, s. 88–91.

⁷⁴ PADEVĚT, ŠMEJKAL, s. 28–29.

⁷⁵ EMMERT, *Atentát*, s. 54–55.

⁷⁶ HAASIS, s. 102.

⁷⁷ Novinky.cz [online]. ŠIŠKA, Miroslav, *Lásky československých parašutistů Gabčíka a Kubiše* [cit. 26.1.2021]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/zena/styl/clanek/lasky-ceskoslovenskych-parasutistu-gabcika-a-kubise-306542>.

⁷⁸ KETTNER, s. 84–85.

zrcátka, Gabčík chtěl vystřelit na Heydricha, avšak zbraň selhala. Heydrich se proto rozhodl atentátníka zneškodnit, když vtom Kubiš vrhl bombu, která explodovala u zadního kola a střepiny karoserie, spolu s koňskými žíněmi z čalounění, způsobily Heydrichovi těžké vnitřní zranění. Zároveň však úlomky z auta zranily Kubiše v obličejí. Přesto se dostal k jízdniému kolu a unikl z místa činu, prchajícího Gabčíka pronásledoval šofér Johannes Klein.⁷⁹ Tohoto pronásledovatele se filmový Gabčík zbaví tak, že jej zastřelí v náhodném domě, kam ve spěchu vběhne. Ve skutečnosti se Kleina Gabčík zbavil střelou do stehna před Braunerovým řeznictvím.⁸⁰

Kubiš se po atentátu ve filmu ukrývá u Novákových a malá Jindřiška Nováková jde vyzvednout kolo, které Kubiš zanechal na ulici, avšak nacisté již celou ulici obsadili. Po atentátu skutečně Kubiš zamířil k Novákům, čtrnáctileté Jindřišce se ve skutečnosti povedlo kolo na rozdíl od filmu vyzvednout.⁸¹ Gabčík po atentátu opravdu navštívil Fafkovi.⁸² Následně byli Gabčík s Kubišem a dalšími parašutisty ukryti v kostele, jak je vidět ve snímku. Zde se o ně staral kaplan Vladimír Petřek.⁸³ Ve filmu se rovněž mluví o tom, že parašutisty později přesunou v rakvích ven z chrámu. To byla skutečně jedna z verzí plánu, jak parašutisty přemístit z kostela.⁸⁴

Ve snímku divák vidí poslední chvíle života Heydricha, kdy jej v nemocnici navštěvuje Heinrich Himmler. Ten Heydricha skutečně před smrtí navštívil. Dokonce mu Heydrich sdělil citát z opery *Amen* jeho otce, jako to vidíme ve filmu.⁸⁵ Ve snímku je ještě zobrazeno vypálení obce Lidice a masové vraždění jejích obyvatel jako nacistická odvěta za spáchání atentátu.⁸⁶

Poté, co filmový i skutečný Karel Čurda zradil své druhy, gestapo vtrhlo k Moravcovým. Paní Moravcová spáchala sebevraždu, její syn a manžel byli zatčeni jako ve filmu. Syn Aťa po brutálním výslechu a spatření mrtvé matky prozradil, kde se parašutisté skrývají.⁸⁷ Ve snímku místo prozradí, aby gestapo přestalo mučit jeho otce. Také pro strýce Hajsského si ve filmu přijde gestapo. Ten stihne i se svým synem spáchat

⁷⁹ HAASIS, s. 106–110.

⁸⁰ Tamtéž, s. 110.

⁸¹ KROUPA, s. 57.

⁸² ANDREJS, s. 204.

⁸³ PADEVĚT, ŠMEJKAL, s. 154–156.

⁸⁴ ANDREJS, s. 313.

⁸⁵ HAASIS, s. 122.

⁸⁶ SVITÁKOVÁ, s. 40.

Starosta Lidic František Hejma musel potvrdit jména mužů, kteří poté byli zastřeleni u zdi stodoly. Před řadu mrtvých byli přiváděni živí. Tímto způsobem bylo zavražděno 173 mužů. Nejstaršímu bylo 84 let, nejmladšímu necelých 15 let. Tamtéž.

⁸⁷ HAASIS, s. 154.

sebevraždu. Hajský se skutečně otrávil při zatýkání, konkrétně 17. června 1942, jeho syn Milíč Zelenka spáchal sebevraždu až večer toho dne.⁸⁸ Pro Liběnu Fafkovou si ve filmu rovněž přichází gestapo a podle výstřelu lze usuzovat, že ji zastřelí. Ve skutečnosti byla s celou rodinou zatčena a popravena až v říjnu 1942.⁸⁹ Rodině Novákových se na filmovém plátně podaří uprchnout, skuteční Novákovi však byli kvůli Čurdově výpovědi zatčeni a popraveni v říjnu 1942.⁹⁰

Následný filmový boj v kostele, který ani vzdáleně nepřipomíná chrám sv. Cyrila a Metoděje v Resslově ulici v Praze, je skutečnosti poněkud vzdálen. Parašutisté Opálka, Kubiš a Bublík pálili z kůru a galerie po vojácích SS. Po více jak dvouhodinovém boji vlastenců s přesilou spáchal Opálka sebevraždu jedem a pistolí. Bublík a Kubiš se rovněž pokusili zastřelit, avšak oba zemřeli až během převozu do nemocnice. Zbývali čtyři obránci, ukrytí v kryptě.⁹¹ Ve snímku však chybně pálí všichni parašutisté najednou po přicházejících nacistech z hlavního prostoru kostela, navíc mají k dispozici dokonce kulomet. Postupně v boji až na Gabčíka s Kubišem umírají (Opálka se po těžkém zranění zabíjí jedem) a oba se stahují do krypty. Při identifikaci před kostelem jsou chybně čtyři mrtví parašutisté místo tří. Navíc lze zaslechnout, že chybějí ještě dva, to znamená celkem šest parašutistů. Těch však bylo v chrámu celkem sedm. Filmařům tak jeden parašutista chybí. Následoval pokus o vytopení krypty. Poté Němci odpálili vchod do krypty a zbývající obránci Gabčík, Valčík, Švarc a Hrubý ukončili své životy výstřely do pravého spánku – věrni slibu a cti.⁹² Ve snímku brání kryptu Gabčík s Kubišem, což neodpovídá realitě. Oba se ještě snaží z posledních sil ze zatopující se krypty prokopat do kanalizace,⁹³ avšak po marném úsilí, aniž by nacisté do krypty pronikli, společně ukončí pistolí své životy. Událost je tak oproti skutečnosti ztvárněna jinak.

3.5 Operace Daybreak (1975)

Děj snímku britského režiséra Lewise Gilberta začíná roku 1941 v Anglii. Jozef Gabčík, Jan Kubiš a Karel Čurda jsou vybráni, aby provedli atentát na Heydricha. Nad Plzní tito tři parašutisté seskakují z letadla, avšak Gabčík si po dopadu zvrtné kotník. Padáky s operačními věcmi ukrývají pod sněhem, avšak Čurdy, který dopadl o kus dál, si

⁸⁸ KROUPA, s. 67.

⁸⁹ PADEVĚT, ŠMEJKAL, s. 60.

⁹⁰ KROUPA, s. 57.

⁹¹ SVITÁKOVÁ, s. 40–41.

⁹² Tamtéž, s. 41.

⁹³ Čtyři obránci krypty se opravdu snažili prokopat tunel do kanalizace železnými tyčemi. KROUPA, s. 8.

všimne místní hajný a konfrontuje ho. Kubiš se zraněným Gabčíkem jsou mezitím zastaveni německou hlídkou, od které zjistí, že jsou 200 km od Plzně. Neboť budí podezření německých vojáků, Gabčík s Kubišem vojáky zlikvidují. Následně se ukryjí v boudě v lomu. Ani jeden neví, kam seskočili, ani kde je Čurda. Navíc je Gabčík zraněný a již po nich pátrají Němci. V boudě je objevují dva Češi a dvojice od nich žádá pomoc. Na místo doráží Němci a ptají se po parašutistech, ti se však vydávají za kolegy mužů a Němci Gabčíka s Kubišem odvázejí k lékaři. Ten ošetří Gabčíkovu nohu a dvojice se zde setkává s Čurdou.

Poté přijíždí do Prahy, kde si ihned všimají dívky s kolem. Ta je přivádí před školu, ve které se setkávají s odbojáři. Čurda mezitím navštěvuje svoji manželku, která zůstala v protektorátu a zjišťuje, že se mu narodil syn. Poté se Čurdy ujímá „teta“ Marie, matka dívky s kolem, která se jmenuje Jindřiška. Syn „tety“ Marie Ata následně umožňuje kontakt Čurdy s Gabčíkem a Kubišem. Na procházce s Annou, která spolupracuje s odbojem, Kubiš s Gabčíkem poprvé spatřují Heydricha právě přijíždějícího na svatbu německého poručíka. Právě oddanému páru Heydrich představuje Svatováclavskou korunu a chce, aby si ji vyzkoušeli. Legenda však říká, že pokud si ji nasadí nepravá osoba, do roka zemře. Heydrich, aby ukázal, že se nebojí, si ji přede všemi nasadí.

„Teta“ Marie se od svého manžela Aloise dozví, že Heydrich pojede brzy do Berlína. Atentátníci tak musí provést akci na Heydricha co nejdříve a odboj má najít vhodné místo. Gabčík s Kubišem se snaží zastřelit Heydricha ve vlaku cestou do Berlína, atentát však překazí protijedoucí vlak. Kubiš později navazuje vztah s Annou. Následně vidíme seskok dalších čtyř parašutistů do protektorátu. Heydrich je jmenován protektorem všech okupovaných území a má brzy opustit protektorát. Informátor odboje o tom zpraví odbojáře. Gabčík s Kubišem se rozhodnou provést atentát před holešovickou křižovatkou.

Heydrich každý den přijíždí do Prahy s vojenským doprovodem. V den atentátu však jede později než obvykle a aby dohnal čas, předjíždí svůj vojenský konvoj a vzdaluje se mu. Parašutista Král upozorňuje Gabčíka s Kubišem na blízcího se Heydricha odhozením cigarety. Gabčík vstupuje před Heydrichův mercedes a chce vystřelit, avšak samopal se zasekne. Gabčík se dává na útěk a Heydrichův řidič Klein ho pronásleduje. Vtom Kubiš hodí bombu, která zdemoluje vůz a zraní Heydricha. Kubiš následně ujíždí z místa činu na kole a Gabčík mezitím likviduje řidiče na mostu nad železnicí. Z přihlížejícího davu jsou četníkem vybráni dva náhodní lidé, kteří Heydricha nakládají na nákladní vůz a ten ho odváží do nemocnice Na Bulovce.

Záhy se oba atentátníci setkávají u Moravcových, kde se nachází také Čurda. Jindřiška je poslána pro kolo, které Kubiš nechal na ulici. Následně je kaplan Petřek požádán, aby ukryl v kostele sedm parašutistů. Kubiš s Gabčíkem však odmítají jít do úkrytu v chrámu bez Čurdy. Nacisté se rozhodli v odvetě za atentát srovnat se zemí obec Lidice, neboť se domnívají, že se její obyvatelé podíleli na atentátu. Gabčík s Kubišem se přidávají k ostatním parašutistům v kostelní kryptě. Čurda se mezitím ukrývá u své rodiny a aby ji ochránil, vydá se do sídla gestapa podat všechny informace o atentátu. Parašutisté mají být za úsvitu odvezeni z kostela, protože RAF pro ně posílá letadlo.

Díky Čurdovým informacím gestapo zatýká manžele Moravcovi. Dcera Jindřiška, která je svědkem zatčení svých rodičů, běží varovat Atu. Toho však na konzervatoři, kde studuje, nezastihne a Ata mezitím přichází domů, kde padá gestapu do pasti. Od něho chtějí “gestapáci“ mučením zjistit úkryt atentátníků. Kubiš se ještě naposledy schází se svojí dívkou Annou. Ata gestapu nic neprozradí, avšak zmíní se o kostelu sv. Cyrila a Metoděje v Resslově ulici přítomnému Čurdovi, který do té doby úkryt atentátníků neznal. Gestapo však poslouchá za dveřmi. Jindřiška ještě zpraví Annu o tom, co se stalo, ale ta již nestíhá varovat Kubiše a nacisté záhy obklíčují celé okolí kostela.

Na příchozí Němce útočí z kůru parašutisté Král, Bublík a Švarc. Zbylí čtyři parašutisté v kryptě se mezitím snaží prokopat do kanalizace. Po výbuchu granátu však umírá Švarc a následně i Bublík, nakonec je zastřelen také Král. Poté Čurda mrtvé identifikuje, avšak mezi nimi není ani Kubiš, ani Gabčík. Nacisté posléze objeví zbylé vlastence v kryptě, ale nemohou se k nim dostat. Čurda je donucen jim nařídit, aby se vzdali. Ti tak poznávají Čurdu jako zrádce. Následuje pokus o zamoření krypty slzným plynem. Gestapo následně odpaluje vchod do krypty a parašutista Toušek a nejmenovaný parašutista umírají. Následuje pokus vytopit přeživšího Gabčíka s Kubišem vodou. Ti se záhy nato navzájem v objetí zastřelí.

3.6 Porovnání filmu se skutečností

Film začíná roku 1941 v Anglii, kde jsou vybráni Kubiš, Gabčík a Čurda k provedení atentátu na Heydricha. Tato vojenská operace dostane krycí název *Daybreak* (v překladu *Úsvit*). Ve skutečnosti však operace nesla název *Anthropoid* a Karel Čurda jejím členem nikdy nebyl.⁹⁴

⁹⁴ KETTNER, s. 41.

Skuteční Gabčík s Kubišem byli opravdu vysazeni chybně a Gabčík si poranil nohu. Padáky a operační materiál však parašutisté neukryli zahrabáním pod sněh jako ve filmu, ale schovali je v nedaleké zahradní budce.⁹⁵ Po filmové potyčce mezi německou hlídkou a oběma parašutisty se dvojice z výsadku *Anthropoid* dozvídá, že byli vysazeni na špatném místě a ukrývají se v boudě v místním lomu. Na tomto místě je objeví muži, kteří zde pracují, a po chvilkové nedůvěře zařídí převoz Gabčíka k lékaři, kam parašutisty odvezou němečtí vojáci, kteří v okolí pátrají po parašutistech. Skutečné místo seskoku se však Kubiš dozvěděl od faráře v Nehvizdech, kde byli chybně vysazeni. Filmová potyčka mezi parašutisty a německou hlídkou se nikdy neodehrála. Poté odjeli oba atentátníci vlakem do Rokycan, kde došlo k ošetření zraněného Gabčíka.⁹⁶ Hajný, který ve filmu objeví Čurdu, jenž právě seskočil padákem, má pravděpodobně představovat hajného Šmejkal, který měl pomoci skupině *Anthropoid* krátce po seskoku.⁹⁷ Jaroslav Andrejs ve své knize *Smrt boha smrti* však považuje Šmejkalovo svědectví za vymyšlené. Bouda v lomu, kde se parašutisté ve filmu ukryjí, má představovat bývalý lom, kde opravdu skuteční Gabčík s Kubišem našli svůj první úkryt.⁹⁸ Ve snímku vidíme, jak Němci pátrají po parašutistech ihned po seskoku, protože gestapo dokázalo lokalizovat místa seskoků díky hlášení protiletectvé obrany.⁹⁹ První úkryt atentátníků ve vlasti a pátrání Němců po parašutistech se filmařům podařilo zachytit správně. MUDr. Zdenko Čáp, který Gabčíka ošetřoval, sympatizoval s odbojem, jako to vidíme ve snímku.¹⁰⁰ Filmové ztvárnění odvozu zraněného Gabčíka k lékaři německou hlídkou působí až komicky. Ve skutečnosti přijeli Gabčík s Kubišem vlakem do Rokycan, kde Gabčíkovo ošetření zařídil penzionovaný železničář Václav Stehlík. Na přesunu zraněného Gabčíka k lékaři měl svůj podíl také četnický strážmistr Jaroslav Nykodým.¹⁰¹ Z Rokycan posléze odjeli oba atentátníci do Plzně k Václavu Královi, kde si Gabčík léčil nohu. Poté se oba vrátili na místo seskoku pro zanechaný operační materiál a přesunuli se do Prahy.¹⁰² Ve filmu se

Čurda byl členem paraskupiny *Out Distance*, která byla v protektorátu vysazena až v březnu 1942, tedy zhruba tři měsíce po Gabčíkovi s Kubišem. Oproti filmu nebyl Čurda do přípravy atentátu vůbec zasvěcen. KROUPA, s. 17.

⁹⁵ KROUPA, s. 10–11.

⁹⁶ SVITÁKOVÁ, s. 30.

⁹⁷ ANDREJS, s. 81–82.

⁹⁸ KETTNER, s. 49.

⁹⁹ EMMERT, *Atentát*, s. 53–54.

¹⁰⁰ PADEVĚT, ŠMEJKAL, s. 16.

MUDr. Čáp zůstal až do konce války neprozrazen a zemřel roku 1984 v Rokycanech. Tamtéž.

¹⁰¹ Tamtéž, s. 14–15.

¹⁰² SVITÁKOVÁ, s. 30.

však dvojice rovnou po Gabčíkovo ošetření dostává do Prahy. Události od ošetření po příjezd do Prahy jsou ve snímku úplně opomenuty.

V Praze se atentátníci setkávají s odbojem, který jim následně pomáhá s přípravou atentátu. Filmový odboj má znázorňovat odbojovou skupinu *Jindra*, která poskytla atentátníkům veškerou pomoc, včetně ilegálních bytů v Praze. Jejím vedoucím byl prof. Ladislav Vaněk. Hlavního spolupracovníka parašutistů však představoval učitel Jan Zelenka-Hajský.¹⁰³ Ve snímku však vystupují odbojáři Janák a Hájek. Hájek pravděpodobně představuje Hajského, neboť se na konci filmu dovídáme, že spáchal roku 1942 sebevraždu. Janák představuje asi Vaňka, protože ten válku přežil, jak se divák dozví na konci snímku.¹⁰⁴ Ve filmu se jeden odbojář zeptá Kubiše na kontrolní otázku, jaký most mají ve Vladislavi. Kubiš odpoví, že žádný nemají, neboť byl zničen a dokonce byl sám u toho. Tento rozhovor skutečně proběhl během setkání Kubiše s organizací *Jindra*. Otázka však zněla, co je zvláštního na nádraží ve Vladislavi a Kubiš odpověděl, že tam pěstují plno růží.¹⁰⁵

Filmový Čurda navštěvuje v protektorátu svoji manželku se synem. Po spáchání atentátu přichází německé represálie a vypálení obce Lidice a Čurda, aby ochránil svoji rodinu, dobrovolně prozradí gestapu všechny informace o atentátnících a jejich spolupracovnících. Skutečný Čurda však navštívil v protektorátu svoji matku a sourozence, u nichž se skrýval také později po atentátu. Teprve po smrti parašutistů z *Anthropoidu* dostal odměnu půl milionu říšských marek a oženil se s Němkou, se kterou měl syna.¹⁰⁶

Poté se Čurdy ujímá „teta“ Marie Moravcová, která ho ubytuje u své rodiny. Moravcovi ve snímku poskytují parašutistům významnou pomoc. Kromě Moravcových však parašutistům poskytly pomoc další rodiny, například Fafkovi, Svatošovi, Pecháčkovi a Ogounovi.¹⁰⁷ Moravcovi však byli hlavní záchytný bod parašutistů v Praze.¹⁰⁸ Filmaři ostatní rodiny pomáhající parašutistům vynechali. Ve snímku vystupuje dcera „tety“ Marie jménem Jindřiška. Čtrnáctiletá Jindřiška byla ve skutečnosti dcerou Marie Novákové. Zraněný Kubiš po vykonání atentátu zamířil právě k Novákovým. Dcera Jindřiška byla poslána vyzvednou zakrvácený bicykl, jak je vidět

¹⁰³ Tamtéž, s. 30–33.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 32–33.

¹⁰⁵ IVANOV, s. 31–33.

Oproti filmu Gabčík u rozhovoru chyběl. Tamtéž, s. 32.

¹⁰⁶ KROUPA, s. 17.

¹⁰⁷ PADEVĚT, ŠMEJKAL, s. 28–29.

¹⁰⁸ KROUPA, s. 55.

ve filmu.¹⁰⁹ Filmaři však chybně udělali z Jindřišky Novákové dceru Marie Moravcové a zkombinovali Moravcovi a Novákovi do jedné rodiny.

Ve snímku tvůrci zobrazili událost, kdy si Heydrich nasadí na hlavu českou královskou korunu, přestože podle legendy každý, kdo tak učiní a není oprávněn, do roka zemře. Heydrich převzal všech sedm klíčů od českých korunovačních klenotů a 19. listopadu 1941 si nasadil na hlavu Svatováclavskou korunu.¹¹⁰ Půl roku poté podlehl následkům atentátu.

Ve snímku navazuje Kubiš vztah s odbojářkou Annou. Skutečná Kubišova dívka v Praze se jmenovala Marie Kovárníková.¹¹¹ Následně ve filmu vidíme, jak atentátníci připravují atentát a hledají pro operaci vhodné místo, které nakonec najdou před holešovickou křižovatkou. Nikde ve snímku není postava Františka Šafaříka ani Josefa Novotného, kteří pracovali na Pražském hradě a poskytli parašutistům informace o Heydrichových zvyklostech. Právě oni dva zjistili, že Heydrich bude pravděpodobně přeložen do Paříže (ve snímku je Heydrich jmenován protektorem všech okupovaných území). Skuteční ani filmoví spolupracovníci parašutistů příliš nesouhlasili se zavražděním Heydricha a měli obavy z německé pomsty. Gabčík s Kubišem si však provedení akce prosadili.¹¹²

Samotného atentátu se ve filmu účastní kromě Gabčíka s Kubišem také parašutista Král. Filmový Heydrich jezdí každý den s vojenským doprovodem, v den atentátu se však od něho odpojí, aby dohnal časovou prodlevu. Při skutečném atentátu projel kolem parašutistů těsně před zastupujícím protektorem osobní vůz, ve kterém seděla žena – jedna ze spojek odbojářů. Na začátku zatáčky se podle dohody naklonila z okénka. Pokud by měla na hlavě klobouk, jel by Heydrich s ozbrojeným doprovodem, kdyby byla prostovlasá, cestoval by sám. V den atentátu byla prostovlasá.¹¹³ Filmový i skutečný Heydrich tedy přijel k atentátníkům bez vojenského konvoje. Filmařům ovšem nesedí roční období. Divák je svědkem Vánoc, které se slaví těsně před atentátem. Gabčík

¹⁰⁹ Tamtéž, s. 57.

¹¹⁰ SVITÁKOVÁ, s. 34.

Heydrich poté, co vzal korunu do rukou, potěškal ji a nasadil si ji na hlavu, prohlásil: „*Vždyť je to vlastně dětská hračka!*“ Tamtéž.

¹¹¹ Novinky.cz [online]. ŠIŠKA, Miroslav, *Lásky československých parašutistů Gabčíka a Kubiše* [cit. 22.2.2021]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/zena/styl/clanek/lasky-ceskoslovenskych-parašutistu-gabcika-a-kubise-306542>.

Také Gabčík navázal v Praze vztah s dívkami, a to Annou Malinovou a Liběnou Fafkovou. Ve filmu má dívku pouze Kubiš. Tamtéž.

¹¹² HAASIS, s. 102–104.

¹¹³ KETTNER, s. 88.

s Kubišem však seskočili do protektorátu až po Vánocích 29. prosince 1941.¹¹⁴ Rovněž vidíme, že filmový atentát je proveden v chladný den, který neodpovídá teplému slunečnému dni 27. května.¹¹⁵ Následné provedení atentátu je až na drobné detaily totožné s tím filmovým. Parašutista Valčík (ve snímku Král) dal signál Gabčíkovi s Kubišem zrcátkem (ve snímku odhozenou cigaretou), aby upozornil na příjíždějícího zastupujícího protektora. Gabčík se chystal na Heydricha vystřelit, samopal však selhal. Právě když se chystal Heydrich Gabčíka zneškodnit, Kubiš hodil proti vozu bombu. Střepiny karoserie pronikly opěradlem sedadla spolu s koňskými žíněmi z čalounění Heydrichovi do zad. To vedlo k otravě krve a pozdějšímu úmrtí zastupujícího protektora, jak je správně řečeno ve filmu. Kubiš následně unikl z místa činu na kole, cestou si zakrýval kapesníkem zraněnou tvář od úlomků z auta. Prchajícího Gabčíka pronásledoval šofér Klein.¹¹⁶ Filmový Gabčík zastřelil Kleina na mostě nad železnicí. Skutečný Gabčík se však pronásledovatele zbavil střelou do nohy před řeznictvím Františka Braunera.¹¹⁷ Ve snímku jsou na místě činu z davu přihlížejících vybráni dva náhodní muži, kteří Heydricha naloží na vůz, který ho odváží do nemocnice. První pomoc ve skutečnosti Heydrichovi poskytla Marie Navarrová, která zastavila dodávkový vůz a zajistila tak odvoz zraněného do nemocnice Na Bulovce.¹¹⁸

Ve filmu se oba parašutisté po akci setkávají v bytě rodiny Moravcových. Oba skuteční pachatelé se ale po atentátu vydali každý na jiné místo, společně se setkali až v kryptě chrámu sv. Cyrila a Metoděje.¹¹⁹ Do snímku filmaři zapracovali vypálení obce Lidice jako pomstu za atentát na Heydricha. Opravdová obec Lidice přestala existovat 10. června 1942.¹²⁰ Ve skutečnosti i ve snímku ukryl kaplan chrámu sv. Cyrila a Metoděje Vladimír Petřek v kostele kromě Gabčíka s Kubišem další pět parašutistů – Jaroslava Švarce, Josefa Valčíka, Jana Hrubého, Josefa Bublíka a Adolfa Opálku.¹²¹ Žádný z nich se nejmenoval Král ani Toušek, jak zazní ve filmu. Dále je ve filmovém zpracování slyšet, že mají být za úsvitu parašutisté odvezeni z kostela, neboť pro ně Londýn posílá letadlo. Všichni skuteční parašutisté kromě Gabčíka s Kubišem měli být přemístěni do Kladna a postupně na Moravu, kde by byly jejich záchytnými body Ruprechtov a Olšany u

¹¹⁴ Tamtéž, s. 48.

¹¹⁵ Tamtéž, 87.

¹¹⁶ HAASIS, s. 106–110.

¹¹⁷ Tamtéž, s. 110.

¹¹⁸ SVITÁKOVÁ, s. 38.

¹¹⁹ HAASIS, s. 140.

¹²⁰ EMMERT, *Atentát*, s. 85.

¹²¹ PADEVĚT, ŠMEJKAL, s. 154–156.

Rousínova. Rovněž se plánovalo, že Gabčík s Kubišem budou převezeni do Ouběnic u Benešova, kam by pro ně přiletělo kurýrní letadlo z Velké Británie.¹²²

Díky informacím, které Čurda gestapu prozradil, vtrhlo zatýkácí komando do bytu Moravcových. Ve snímku jsou manželé Moravcovi zatčeni a odvezeni. Syn Ata se vrací domů a padá gestapu do pasti. Příslušníci gestapa ve skutečnosti zatkli pouze manžela Aloise, neboť „teta“ Moravcová spolkla během zatýkání v koupelně jed. Zatýkácímu komandu velel stejně jako ve filmu Oskar Fleischer.¹²³ Syn At'a (ve filmu Ata) byl skutečně chycen až později, neboť právě pobýval u příbuzných v Písku. Smyšleným telegramem byl vylákán do Prahy a zde zatčen.¹²⁴ Nebyl však zadržen po příchodu domů z konzervatoře, jak předkládá snímek. Po brutálním mučení prozradil, kde se parašutisté skrývají, ale gestapu, nikoli Čurdovi, jako ve filmu.¹²⁵

Poslední boj vlastenců v kostele s německou přesilou se od filmového zpracování velmi liší. Po příchozích německých vojácích stříleli z kůru a galerie parašutisté Opálka, Kubiš a Bublík. Po více jak dvouhodinovém boji těžce zraněný Opálka požil jed a pro jistotu se střelil do spánku. Bublík s Kubišem, oba ranění střepinami granátů, zemřeli během převozu do nemocnice.¹²⁶ Ve snímku však z kůru a galerie útočí parašutisté Král, Bublík a Švarc, který se ve skutečnosti na kůru a galerii nenacházel. Filmoví Švarc a Bublík umírají po výbuchu granátů, Král je zastřelen. Bublík skutečně zemřel na zranění způsobené granátem, stejně tak Kubiš (ve filmu chybně zaměněn za Švarce). Opálka (ve snímku chybně Král) však ukončil svůj život sám, nebyl zastřelen. Následovalo druhé dějství odporu obránců kostela. Němci do krypty vhazovali dýmovnice a granáty. Čurdovi bylo nařízeno, aby přesvědčil vojáky v kryptě se vzdát. Ti na jeho výzvy odpověděli střelbou. Hasiči se snažili vytopit kryptu vodou, obránci však pomocí žebříku vyráželi hadice z okénka ven. Poté, co četníci vytáhli žebřík ven, voda začala zaplavovat kryptu. Parašutisté se ještě pokusili prokopat železnými tyčemi do kanalizace. Po proniknutí nacistů do krypty se zbylí parašutisté Gabčík, Valčík, Švarc a Hrubý zastřelili.¹²⁷ Ve snímku ale tvoří obránce krypty chybně Kubiš s Gabčíkem, Toušek a nejmenovaný parašutista. Samotné dobývání krypty Němci je ve filmu zobrazeno

¹²² KETTNER, s. 85–86.

Kurýrní letadlo měl Opálka navést na cíl zvláštním zaměřovacím přístrojem *EUREKA* (volavka). Trasu pro přistání již parašutisté dříve přesně vyměřili. Tamtéž, s. 86.

¹²³ KROUPA, s. 55.

¹²⁴ PADEVĚT, ŠMEJKAL, s. 55–56.

¹²⁵ HAASIS, s. 154.

¹²⁶ SVITÁKOVÁ, s. 40.

¹²⁷ KROUPA, s. 8.

správně. Avšak po odpálení vchodu a příchodu nacistů umírají Toušek a nejmenovaný parašutista. Zbývají jen Gabčík s Kubišem, kteří se po marném odporu navzájem zastřelí. Ve skutečnosti spáchali všichni čtyři obránci krypty sebevraždu společně.

3.7 I katové umírají! (1943)

Snímek rakouského, později amerického režiséra Fritze Langa, začíná okamžikem, kdy je Heydrich nespokojen se sabotážní činností dělníků ve Škodových závodech v Plzni a přejímá nad podnikem úplnou kontrolu.

Na scénu náhle vstupuje muž, který prchá před nacisty a ukrývá se v kině, kam dorazí informace, že byl Heydrich zastřelen. Okamžitě je vyhlášeno stanné právo a zákaz vycházení. Řidič, který čekal na prchajícího muže, je zadržen Němci, avšak poté skáče na gestapu z okna. Muž na útěku přichází k rodině slečny Novotné, která mu pomohla na ulici, když Němcům neprozradila, kam běžel. Představuje se jako Karel Vaněk a zůstává u Novotných na večeri a přes noc, neboť již platí zákaz vycházení a každý, kdo se objeví na ulici, bude zastřelen.

Gestapo zatýká profesora Štěpána Novotného a chce ho držet jako rukojmí, dokud se pachatel nepřihlásí. Ukazuje se, že Vaněk je ve skutečnosti doktor František Svoboda, pracující v nemocnici U Sv. Pankráce a zároveň odbojář, který zastřelil Heydricha. Svoboda se chce vzdát, neboť nacisté již drží 400 rukojmích. V ordinaci ho navštěvuje slečna Novotná, která odhalila, že je doktor, když předtím obvázal zraněnou ruku jejího bratra. Slečna Novotná chce, aby se přihlásil a zachránil tím jejího otce. Když Svoboda odmítne, Novotná se rozhodne udat ho na gestapu, ale nakonec nic neprozradí. Celá rodina Novotných je postupně vyslýchána. Svoboda navštěvuje slečnu Novotnou, aby se omluvil a nabídl pomoc, ale gestapo rozhovor odposlouchává. Atentátník o tom ví a se slečnou Novotnou zahrají zamilovaný pár.

Pivovarník a člen odboje Czaka pracuje tajně pro gestapo. Ostatní odbojáři ho však podezírají a vymyslí na něho lest. Během oběda říkají vtip v německém jazyce a Czaka se mu zasměje. Tím odhalí, že umí německy a je "špeh". Má však sebou policejní stráž a po následné potyčce je sedm odbojářů zatčeno. Gestapo pátrá po Dědicovi, strýci jednoho ze zadržených odbojářů, kterému se podařilo z předchozí potyčky uprchnout, byl však postřelen. Gestapo přichází ke Svobodovi domů, kde inspektor gestapa Gruber nachází slečnu Novotnou a utvrzuje se v tom, že jsou Svoboda a slečna Novotná milenci. V bytě se skrývá postřelený Dědic, který později umírá.

Slečna Novotná nahlásí gestapu Czaku jako muže, koho tehdy na ulici neprozradila, a který zabil Heydricha. Díky Svobodovi všichni svědkové udávají Czaku jako toho muže, kterého viděli prchat. Inspektor gestapa Gruber však přichází díky snoubenci slečny Novotné, Janu Horákovi, na to, že románek slečny Novotné a Svobody byl pouze sehraný. Po krátké potyčce mezi Horákem a Gruberem inspektor snoubence sváže a vydává se za Svobodu. Bratr slečny Novákové ho však osvobodí.

Gruber přichází za Svobodou do nemocnice a dojde k zjištění, že přítomný doktor Pillar asistoval při operaci místo Svobody v době atentátu. Na místo doráží snoubenec a všichni tři společně Grubera zabíjí. Poté gestapo nachází u Czaky doma podstrčené kompromitující materiály, včetně vražedné pistole. Ten je obviněn kromě smrti Heydricha i ze zabití Grubera. Nakonec je gestapem zastřelen. Svoboda a slečna Novotná se pokusí zachránit rukojmí předhozením Czaky jako Heydrichova vraha, přesto je její otec, profesor Novotný, s dalšími rukojmími popraven. Nakonec se dalším vyšetřováním zjistí, že Czaka nemohl být vrah, nicméně český lid ani přes nacistický teror pachatele nevydal. Czaka tak zůstává označen jako pachatel.

3.8 Porovnání filmu se skutečností

Tento snímek nepřipomíná skutečný atentát ani vzdáleně. Filmaři ignorovali jakékoli historické skutečnosti. Nicméně je vhodné připomenout, že snímek vystihuje nacistický teror páchaný na českém lidu, Heydricha jako kata českého národa a “ovzduší“ strachu z období okupace. Zejména popravy nevinných Čechů spojené s Heydrichem a jeho zavražděním, vykreslují dobovou atmosféru. Správně je ve snímku zmíněn Petschkův palác jako sídlo gestapa.¹²⁸

Samotný atentát ani jeho příprava ve snímku zobrazeny nejsou a divák se setkává s Heydrichem jen velmi krátce na začátku filmu. Filmového Heydricha zavraždí člen domácího odboje doktor František Svoboda. Tato postava je stejně jako celý příběh zcela smyšlená. Skutečného zastupujícího říšského protektora (ve snímku pouze říšského protektora) zavraždili parašutisté Gabčík a Kubiš. Ti na něho spáchali ve středu (tato informace je ve snímku uvedena správně) 27. května 1942 atentát. Heydrich byl však ve skutečnosti smrtelně raněn výbuchem bomby, kterou vrhl Kubiš poté, co Gabčíkova zbraň technicky selhala.¹²⁹ Ve snímku je protektor zastřelen pistolí. Samotný atentátník

¹²⁸ PADEVĚT, ŠMEJKAL, s. 153.

¹²⁹ KROUPA, s. 7.

Svoboda navíc přežije, skuteční pachatelé zemřeli spolu s dalšími pěti parašutisty 18. června 1942 v chrámu sv. Cyrila a Metoděje poté, co jejich úkryt odhalilo gestapo.¹³⁰

Ve filmu zazní jméno odbojáře Bartoše, který je do atentátu zapojen. Alfréd Bartoš byl velitelem skupiny *Silver A*, kterou tvořili ještě Josef Valčík a Jiří Potůček. V noci z 28. na 29. prosince 1941 byli vysazeni v protektorátu. Skupina působila na Pardubicku a úspěšně navázala spojení s Londýnem prostřednictvím vysílačky *Libuše*. Dne 21. června 1942 spáchal Bartoš po pronásledování gestapem sebevraždu.¹³¹

¹³⁰ Tamtéž, s. 8.

¹³¹ Tamtéž, s. 13.

4 Závěr

Reinhard Heydrich byl ztělesněním teroru a útlaku českého národa. To z něho učinilo cíl vlastenců, kteří nevzdali boj s nacistickými okupanty. V Anglii došlo ke zrodu operace *Anthropoid*, jejímž úkolem bylo provést atentát na velmi nenáviděného zastupujícího říšského protektora. Navzdory řadě překážek, které tuto operaci provázely – chybné místo výsadku, zranění Gabčíka po seskoku padákem, selhání samopalů během útoku a dočasné Heydrichovo přežití, byl nakonec atentát úspěšný a parašutisté z výsadku *Anthropoid* splnili svůj úkol.

V následujících týdnech a měsících po atentátu nacistický teror neustával. Všichni příbuzní atentátníků byli likvidováni, stejně jako celé rodiny jejich spolupracovníků a každý, kdo s nimi měl cokoliv společného. Dokonce končili na popravišti lidé i za pouhé schvalování atentátu. Tzv. *druhé heydrichiádě* padla za oběť rovněž celá obec Lidice. O čtrnáct dní později byla vypálena další obec, a to Ležáky na Pardubicku, neboť v jejím katastru byla umístěna vysílačka *Libuše* paraskupiny *Silver A*. Dne 3. července 1942 sice skončilo stanné právo, ale zatýkání, popravy a deportace do koncentračních táborů pokračovaly až do podzimu roku 1942. Teror po atentátu, nikoliv čin samotný, zviditelněl československý exil a postavil do středu světové pozornosti otázku poválečné obnovy Československa v předmnichovských hranicích.¹³²

Atentát na Heydricha se stal jedním z nejvýznamnějších činů nejen československého odboje, ale celé druhé světové války, neboť žádný jiný úspěšný atentát na takto vysoce postaveného nacistického příslušníka nebyl proveden. Tento odbojový čin přinesl nespočet obětí, avšak díky němu dali Čechoslováci jasně najevo, že se nesmířili s nacistickou okupací a jsou i nadále schopni bojovat proti nacistické *Třetí říši*. Představitelé Československa stanuli po boku Spojenců ve společném boji za demokracii proti tyranii a diktatuře nacistického režimu.

V bakalářské práci jsou porovnány čtyři vybrané zahraniční hrané filmy, které se věnují nebo popisují atentát na Heydricha, s historickými skutečnostmi.

Snímek *Anthropoid* odpovídal historické předloze nejvíce. Tvůrci však vynechali události před příchodem Gabčíka s Kubišem do Prahy včetně jejich pobytu v Plzni. Z řady rodin, které atentátníkům pomohly, zmínili filmaři pouze Moravcovi. Neodpustitelnou chybou byla přítomnost Opálky během filmového zobrazení atentátu.

¹³² EMMERT, *Atentát*, s. 70–71.

Zobrazený závěrečný boj vlastenců v kostele, se jako jediný z výše popisovaných snímků až na drobné detaily, plně držel historické předlohy.

Ve filmu *Smrtihlav*, se jako v jediném popisovaném snímku, objevila odbojová organizace *Tři králové*. Filmaři však nezobrazili zraněnou nohu Gabčíka po seskoku, a stejně jako v předchozím snímku, zde chyběl plzeňský pobyt a události před příchodem do Prahy. V tomto filmu již byli kromě Moravcových zmíněni ještě Novákovi, přesto zde chyběly zbylé rodiny pomáhající atentátníkům. Navíc tvůrci chybně udělali z dcery Novákových Kubišovo dívku. Správně se zde objevila scéna, kdy šla Jindřiška Nováková vyzvednout kolo, které Kubiš zanechal po atentátu na ulici. Boj parašutistů s nacisty v chrámu na konci snímku byl historické předloze velmi vzdálen.

Snímek *Operace Daybreak* obsahoval chybně již samotný název operace, jejímž cílem bylo provést atentát na Heydricha. Skutečnosti rovněž neodpovídá zařazení Čurdy do této skupiny. Ani v tomto filmu se neobjevily žádné události před příchodem do Prahy. Dále zde byla chybně zobrazena Kubišova dívka. V tomto filmu rovněž nevystupovaly žádné další rodiny a atentátníkům pomáhali pouze Moravcovi. Stejně jako ve *Smrtihlavu* se i zde objevila Jindřiška Nováková, která vyzvedla zakrvácené kolo. Ani konec se filmovým tvůrcům nepodařilo zobrazit podle skutečné předlohy a byly zde chybně uvedeny kromě samotného boje i jména parašutistů.

Děj snímku *I katové umírají!* odpovídal ze všech popisovaných snímků historické pravdě nejméně a průběhu skutečného atentátu se ani vzdáleně nepodobal, a proto film nemohl být porovnán s historickými fakty operace *Anthropoid*. Jediné, co se filmařům podařilo zachytit správně, byla středa jako den atentátu a jméno parašutisty Alfréda Bartoše, který se však na atentátu nepodílel. Tento film ukázal především hrůzy nacistické nadvlády nad územím protektorátu a vyzdvihl význam domácího protinacistického odboje.

Nejčastější chybou, jaké se filmaři ve své tvorbě dopouštěli, bylo vynechání událostí a pobytu parašutistů v Plzni před příchodem do Prahy. Tento nedostatek se objevil ve všech porovnávaných snímcích. Dále se jedná o absenci ostatních rodin, které Gabčíkovi a Kubišovi pomohly. Ve všech filmech byli jen Moravcovi, pouze ve *Smrtihlavu* vystupovali ještě Novákovi. Každý ze snímků také ukázal rozpor mezi atentátníky a zbylými pomocníky, který se odehrál krátce před atentátem. Samotný atentát zachytili tvůrci ve všech filmech vcelku věrohodně. Filmaři také ve všech snímcích zmínili nebo přímo zobrazili tragický osud obce Lidice. Dokládá to mezinárodní znalost této nešťastné

události. Závěrečný boj parašutistů proti nacistické přesile v chrámu sv. Cyrila a Metoděje v Resslově ulici na konci snímků, byl ztvárněn správně pouze v *Anthropoidu*.

5 Seznam použitých zdrojů

5.1 Seznam literatury

- AMORT, Čestmír, *Heydrichiáda*, Praha 1965.
- ANDREJS, Jaroslav, *Smrt boha smrti*, Brno 1998.
- ČVANČARA, Jaroslav, *Anthropoid. Příběh československých vlastenců*, Praha 2016.
- EMMERT, František, *Atentát na Heydricha*, Brno 2008.
- EMMERT, František, *Československý odboj za druhé světové války*, Praha 2015.
- GERWARTH, Robert, *Hitler's Hangman. The Life of Heydrich*, London 2011.
- HAASIS, Hellmut G., *Smrt v Praze. Atentát na Reinharda Heydricha*, Praha 2015.
- HAMŠÍK, Dušan, PRAŽÁK, Jiří, *Bomba pro Heydricha*, Praha 1963.
- IVANOV, Miroslav, *Atentát na Reinharda Heydricha*, Praha 2008.
- JENŠÍK, Miloslav, *Heydrich kontra Anthropoid. Známe celou pravdu?*, Praha 2011.
- KETTNER, Petr, *Konec černého vraha. Operace Anthropoid. Atentát na Reinharda Heydricha*, Brno 2016.
- KROUPA, Mikuláš, *Atentát na Heydricha. Paměť národa. Sedmdesát příběhů Paměti národa*, Praha 2016.
- MACDONALD, Callum, *The Killing of SS Obergruppenführer Reinhard Heydrich*, New York 1989.
- PADEVĚT, Jiří, ŠMEJKAL, Pavel, *Anthropoid*, Praha 2016.
- PANNWITZ, Heinz, *Pannwitzova zpráva o atentátu na Heydricha*, Praha 2011.
- PARISSIEN, Steven, *Assassinated! Assassinations that shook the world. From Julius Caesar to JFK*, London 2008.
- RAMEN, Fred, *Reinhard Heydrich. Hangman of the Third Reich. Holocaust biographies*, New York 2001.
- SVITÁKOVÁ, Jindra, *70. výročí operace Anthropoid. Atentát na Heydricha. Nejvýznamnější odbojový čin 2. světové války*, Praha 2011.

5.2 Internetové zdroje

- Novinky.cz [online]. ŠIŠKA, Miroslav, *Lásky československých parašutistů Gabčíka a Kubiše* [cit. 22.2.2021]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/zena/styl/clanek/lasky-ceskoslovenskych-parasutistu-gabcika-a-kubise-306542>.

6 Resumé

This bachelor work has two goals. The first one is to describe the assassination of Reinhard Heydrich which happened in May 1942. The work focuses on the genesis of an idea of killing Heydrich, a preparation and process of this military operation called *Anthropoid* and the fate of attackers Gabčík and Kubis. The second aim of the work is to compare with historical facts four foreign movies – *Anthropoid*, *The Man with the Iron Heart*, *Operation Daybreak* and *Hangmen also die!* which show this historical event. The work examines if these described movies are according to historical true. The work is based on study czech and foreign literature which has the topic of assassination of Heydrich and a one internet source.

This assassination was one of the most important resistance act of World War II, because other successful assassination of such a high rank nazi officer wasn't realized. The operation *Anthropoid* had many problems. At first both parachutists of *Anthropoid* were flown in the wrong place and Gabčík hurted his leg by frozen land. Later during attack Gabčík's *stengun* jammed and Kubis had to save the situation by throwing bomb on Heydrich's Mercedes. At first Heydrich survived this bomb attack, but in few days died in hospital due to blood poisoning. At last the operation was done. However, the death of Heydrich brought nazi reprisals. This nazi terror after the assassination was the reason that Great Britain and France invalidated their signatures in the *Munich Pact*.

In this research first the work has described a film story and the assassination in the film and then compared the movie with historical facts. The result of the research has been that the movie *Anthropoid* has shown the most historical true of all compared movies. The most repetitive mistake has been that film makers haven't shown events and hiding of Gabčík and Kubis in Pilsen before coming to Prague. This mistake has appeared in all described movies. Another movie fault has been that in movies there haven't been any another families who helped attackers. Only movie family has been Moravcovi, and in *The Man with the Iron Heart* Novakovi family yet. Every film in addition has shown the dispute within attackers and their co-workers before the attack. The assassination in compared movies has looked more or less like the real assassination. All these films have mentioned the fate of Lidice too. That's a proof of international knowledge of this tragic event. The final battle between seven parachutists hidden in the church in Resslova Street has been showed correctly only in *Anthropoid*. Only the oldest movie *Hangmen also die!*

hasn't been at all similar like the real historical event and well it hasn't been able to compare with historical facts.